

การแก้ไขปัญหาชาวจีนของรัฐบาลคณะราษฎร

เนื่องจากปัญหาชาวจีนที่หนักหนามาตั้งแต่อดีตได้ทวีความยุ่งยากมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ภายหลังจากที่เปลี่ยนแปลงการปกครองได้ไม่นาน รัฐบาลคณะราษฎรจึงได้หยิบยกปัญหานี้ขึ้นมาพิจารณาหาทางแก้ไข เพราะรัฐบาลถือว่า "ถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีนโยบายสำหรับแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาวจีนในเมืองไทยเสียที"¹ ในเวลาต่อมารัฐบาลจึงได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเรื่องคนจีนขึ้นคณะหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีหม่อมเจ้าสกลวรรณภากร วรารักษ์ เป็นประธาน และบุคคลอื่น ๆ อีก 7 คน คือ นายดิเรก ชัยนาม พระยาพลราชสุวัจน์ นายวิลาส โอสถานนท์ พันเอกพระสิทธิเรืองเดชพล พระยาสุริยานุวงศ์ประวัติ พันตำรวจเอกหลวงอดุลเดชจรัส และพระประมณฑ์ปัญญา เป็นกรรมาธิการ²

โดยคณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้วางนโยบายการปฏิบัติเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของชาวจีน 3 แนวทางควบกัน คือ

- ก) ทางโลกกิจ
- ข) ทางการเมือง
- ค) ทางการควบคุม³

¹กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, "เรื่องจีนในเมืองไทย" รายงานประชุมคณะกรรมการราษฎร, ประจำวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2475.

²รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 1/2477, ประจำวันอังคารที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2477, เรื่องตั้งคณะกรรมการพิจารณาปัญหาเรื่องคนจีน, หน้า 6.

³รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 79/2477, ประจำวันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2477, เรื่องโรงเรียนจีน, หน้า 6.

แนวทางทั้ง 3 ประการนี้รัฐบาลคณะราษฎรได้นำมาใช้แก้ปัญหาเกี่ยวกับชาวจีนตลอดมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 - 2481 สำหรับปัญหาความยุ่งยากที่เกี่ยวกับชาวจีนซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายและมาตรการต่าง ๆ แกไขมาโดยตลอด สามารถแบ่งออกเป็นปัญหาใหญ่ ๆ ได้ 4 ประการด้วยกัน คือ

- 1) ปัญหาการเข้าเมืองของคนจีน
- 2) ปัญหาการครอบงำทางเศรษฐกิจของชาวจีน
- 3) ปัญหาการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อมาตุภูมิของชาวจีน
- 4) การดำเนินนโยบายทางการเมืองและสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวจีน

1) ปัญหาการเข้าเมืองของคนจีน

ในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ไม่นาน ปริมาณการเข้าเมืองของคนจีนได้เพิ่มมากขึ้นกว่าสมัยใด ๆ ที่เคยผ่านมา จนทำให้เกิดความหวุ่นเกรงในหมู่ชาวไทยซึ่งเป็นเจ้าของประเทศอย่างมาก ปกติชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีกมาจากหมู่บ้านชนบทของนครใดนครหนึ่งทางภาคใต้ของจีนต่อไปก็คือ กวางโจว ชัวเถา เอ๋มิง และฟูโจว⁴

ถึงแม้ทางราชการจะมีสถิติตัวเลขชาวจีนเข้าเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468-2475 แต่สถิติเหล่านี้รัฐบาลก็ตระหนักดีว่ายังห่างไกลความจริงอยู่มาก เพราะความไม่ถูกต้องเกี่ยวกับสถิติของชาวจีนในประเทศไทยได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างเปิดเผยในหมู่ข้าราชการ⁵

⁴Richard L. Coughlin, Double Identity : The Chinese in Thailand (Hong Kong: Hong Kong University Press, 1960), pp. 18-19.

*สถิติตัวเลขชาวจีนเข้าเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2468-2475 ดูจากตารางที่ 1 ภาคผนวก.

⁵N.A. Simoniya, Overseas Chinese in Southeast Asia -- A Russian Study (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1961), p. 25.

ปรากฏว่าภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจำนวนชาวจีนที่หลงไหลสู่ประเทศไทยก็ยังมีจำนวนมากมหาศาล สถานะดังกล่าวก็ไม่มีที่ทาลดลง เพราะมีปัจจัยหลายประการส่งเสริมอยู่ เช่น

1) ภายหลังที่เกิดอุทกภัยน้ำท่วมครั้งใหญ่ในบริเวณแหล่งเพาะปลูกใกล้เมืองฉิวเถา ในปี พ.ศ. 2465 แล้ว บริเวณที่เพาะปลูกเหล่านั้นก็ไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้อีก เพราะประสบภัยแห้งแล้งซ้ำเติม จึงทำให้ชาวจีนบริเวณนี้ไม่มีทางเลือกอื่นใดคือการอพยพออกนอกประเทศ⁶

2) ความล้มเหลวทางเกษตรกรรมและการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศจีนในช่วงเวลา 60 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2416 - 2476 เป็นไปอย่างรวดเร็วมาก เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวพื้นที่ทำการเพาะปลูกของจีน (ยกเว้นบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) ได้ขยายเพิ่มขึ้นเพียง 1 % เท่านั้น ในขณะที่ประชากรของประเทศจีนเพิ่มขึ้นถึง 30 %⁷

3) ภัยรุกรานจากประเทศมหาอำนาจญี่ปุ่นในขณะนั้นได้เพิ่มความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ สาเหตุที่ประเทศจีนต้องถูกรุกรานอย่างหนักจากศัตรูนอกประเทศ จึงทำให้ชาวจีนต้องอพยพออกนอกประเทศเพิ่มขึ้นถึง 10 เท่าตัวของปริมาณเดิมก่อนเกิดสงครามจีน-รัสเซีย⁸

⁶Richard James Coughlin, The Chinese in Bangkok : A Study of Cultural Persistence (Ph.D. dissertation, New Haven Connecticut: Yale University, 1953), p. 269.

⁷N.A. Simoniya, op. cit., p. 7.

⁸Sarasin Viraphol, "The Nan Yang Chinese," Monograph Series of Asian Studies, No. 1 (Bangkok: Institute of Asian Studies, Faculty of Political Sciences, Chulalongkorn University, 1972), p. 7.

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองก็เหมือนกับชาวจีนในอดีต คือถ้าหากเป็นผู้ชายชาวจีนก็จะเป็นกรรมกรขายแรงงานแข่งขันกับคนไทยในขณะนั้นซึ่งกำลังว่างงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยกำลังประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ นอกจากนั้นแล้วจำนวนหญิงจีนในประเทศไทยก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เฉพาะสถิติที่ได้จากการสำรวจสำมะโนครัวปี พ.ศ. 2472 มีถึง 131,510 คน⁹ ซึ่งติดกับจำนวนในอดีตอย่างมาก เพราะก่อนหน้านั้นในปี พ.ศ. 2454 จะหาผู้หญิงจีนสักคนในกรุงเทพฯ ได้ลำบากมาก¹⁰ นโยบายผสมกลมกลืน (Assimilation) จึงประสบกับอุปสรรคทันที เพราะชาวจีนนิยมแต่งงานระหว่างพวกตนเพิ่มขึ้น ดังนั้นลูกจีนที่เกิดในเมืองไทยโดยพ่อและแม่เป็นคนจีนแท้ ๆ จึงเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้น เด็กเหล่านี้จึงเป็นคนไทยโดยนิตินัยเท่านั้น แต่พฤติกรรมที่เป็นจริงเขายังเป็นคนจีนอยู่ตลอดเวลา เพราะพ่อแม่ก็พูดจีน ลูกก็พูดจีน และถูกอบรมนิสัยใจคอเป็นจีน จึงทำให้สมัยนี้หาคนจีนที่มีจิตใจเป็นไทยเกือบไม่ได้เลย¹¹

ดังนั้นเมื่อรัฐบาลชุดนี้ได้บริหารประเทศแล้ว รัฐบาลก็ได้หยิบยกปัญหาเรื่องคนจีนเข้าเมืองมาพิจารณาหาทางแก้ไขอย่างรีบด่วน สำหรับการแก้ไขปัญหานี้ของรัฐบาลสามารถแบ่งวิธีการแก้ไขออกได้ 2 วิธี คือ

⁹ กองประมวลสถิติ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สถิติพยากรณ์รายปีประเทศไทย บรรพที่ 20 พ.ศ. 2480 - 2481, หน้า 68.

¹⁰ Reginald Le May, Siamese Tales Old and New (London: Arthuer Probsthain, 1958), p. 165.

¹¹ หอการค้าไทย, "คนจีนในเมืองไทย," หนังสือที่ระลึกในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพพระยามโหสวรรค์ ฌ เมรุพลับพลาอิศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส, 9 กรกฎาคม 2518 (กรุงเทพฯ: บริษัทพิช, 2518), หน้า 59.

- ก) การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับคนเข้าเมืองและทะเบียนคนต่างด้าว
 ข) การตั้งด่านตามชายแดนเพื่อป้องกันการลักลอบเข้าเมืองของคนจีน

1.1 การแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับคนเข้าเมืองและทะเบียนคนต่างด้าว ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2475 รัฐบาลก็ได้แก้ไขพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับเดิมที่เคยใช้มาซึ่งร่างพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่นี้ คณะรัฐมนตรีได้เสนอรายละเอียดข้อปลีกย่อยต่าง ๆ เพื่อควบคุมปัญหาเกี่ยวกับการเข้าเมืองของคนจีนเพิ่มเติมหลายอย่างด้วยกัน เช่น หลวงประดิษฐมนูธรรมได้เสนอว่า "อายุของคนเข้าเมืองควรจำกัดตั้งแต่ 7 ขวบขึ้นไป ให้มีประกันและบังคับให้อ่านหนังสือไทยได้" และ พระยาราชวังสันได้เสนอว่า "เพื่อป้องกันภัยแก่เศรษฐกิจและความปลอดภัยในเมืองจีนมีอำนาจขึ้นจะขอตั้งกงสุล ควรเพิ่มค่าธรรมเนียมและจดทะเบียนคนต่างด้าวด้วย"¹² ภายหลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแก้ไขร่างพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับใหม่อย่างรอบคอบแล้ว พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475 ก็ได้ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 สาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้คือ การเพิ่มอนุมาตรา 7 และ 8 เข้าไปในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2474 อนุมาตราที่เพิ่มในครั้งนี้ได้ห้ามมิให้บุคคลต่างด้าวต่อไปนี้เข้าเมือง คือ บุคคลอายุต่ำกว่าสิบปีที่มีได้มากับบิดาหรือมารดา (เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงมหาดไทยก่อนแล้ว) และบุคคลที่มีอายุสิบสองปีหรือมากกว่านั้นขึ้นไป ที่อ่านและเขียนหนังสือไทยหรือภาษาของตนไม่ได้¹³ เมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ

¹² รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 7, วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2475, เรื่องร่างพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติม

¹³ "พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช 2475," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), เล่ม 49, หน้า 609, ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2475, มาตรา 3.

และกฎกระทรวงต่าง ๆ ตามออกมาแล้ว รัฐบาลได้ให้เหตุผลว่า "...ฐานะเศรษฐกิจเวลานี้ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า ได้เริ่มตกต่ำมานานแล้ว และยิ่งจะตกต่ำอยู่ต่อไป ไม่มีใครสามารถทำนายได้ว่ายังจะอีกนานเท่าใด... จึงคิดจำกัดคนที่เข้ามาแข่งขันให้น้อยลง วิธีการดังนี้ประเทศอื่นบางประเทศกวัดขั้นจนถึงปิดประตูเสียทีเดียว แต่รัฐบาลเห็นว่าเพื่อความละมุนละม่อมจึงได้แต่เพียงกำหนดวิธีการให้คนเข้ามาน้อยลง และได้เข้ามาแต่คนดี"¹⁴ แต่ชาวจีนทุกคนคงรู้ว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งที่จะนำมาใช้กับพวกคนมากที่สุด เพราะชาวจีนส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมักจะไม่รู้จักหนังสือแม่แต่ภาษาจีนของตนเอง

ต่อมาในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2478 รัฐบาลยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พุทธศักราช 2479 ตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้คนต่างด้าวที่มีอายุตั้งแต่ 12 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปซึ่งอยู่ในราชอาณาจักรก่อนวันใช้ พ.ร.บ.ฉบับนี้ จะต้องไปขอรับใบสำคัญประจำตัวจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นที่อยู่ภายในกำหนด 90 วันนับแต่วันใช้ พ.ร.บ.ฉบับนี้ ผู้ปกครองจะต้องแจ้งควยว่ามีคนต่างด้าวอายุต่ำกว่า 12 ปีบริบูรณ์อยู่ในดูแลกี่คนหากจะพึงมี และคนต่างด้าวที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรภายหลังวันใช้ พ.ร.บ.นี้ ให้ไปขอรับใบสำคัญประจำตัวภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันที่ได้อำนาจให้เข้าเมืองได้ และให้แจ้งควยว่าได้นำบุคคลต่ำกว่า 12 ปีบริบูรณ์เข้ามาควยกี่คนหากจะพึงมี นอกจากนั้นถ้าหากสตรีไทยคนใดแต่งงานกับชาวต่างด้าวซึ่งต้องสูญเสียสัญชาติไป จะต้องไปรับใบสำคัญประจำตัวภายในกำหนด 30 วันนับแต่วันสมรส¹⁵

¹⁴"คำแถลงนโยบายเรื่องแก้ไขพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย) เล่ม 49, หน้า 610, ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2475.

¹⁵เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติการทะเบียนคนต่างด้าว พ.ศ. 2479," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 50 (พระนคร: โรงพิมพ์เคลิเมล์, 2480), มาตรา 7, หน้า 683-684.

ในขณะที่เดียวกันเพื่อป้องกันไม่ให้หญิงจีนเข้ามาในประเทศไทยง่าย ๆ ดังอดีต ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นโยบายผสมกลมกลืนต้องได้รับความกระทบกระเทือนมากเกินไป ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในเดือนมกราคม พ.ศ. 2479 จึงได้ลงมติให้ดำเนินนโยบายกวาดขันไม่ให้หญิงจีนเข้ามา โดยอาศัยข้อตกลงสันนิบาตชาติ (ซึ่งได้ประชุมกันที่บันดุง ประเทศอินโดนีเซีย) เกี่ยวกับการเลิกค้าหญิงและเด็ก¹⁶ ตั้งแต่นั้นมาถ้าหากหญิงจีนคนใดไม่มีหลักฐานที่สมบูรณ์เพียงพอ เจ้าหน้าที่กองตรวจคนเข้าเมืองก็ไม่ยอมให้เข้าประเทศไทยอีกต่อไป

ผลจากการดำเนินนโยบายเพิ่มความเข้มงวดในการที่จะควบคุมคนจีนเข้าเมือง ดังกล่าว เมื่อมาประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ คือ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ในขณะนั้นก็ยังตกต่ำอยู่ ซึ่งเป็นผลทำให้อุปสงค์การว่าจ้างแรงงานชาวจีนลดลงตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันสถานการณ์ในประเทศจีนก็ลดความรุนแรงลง เพราะบริเวณทางภาคใต้ของจีน มีความสงบสุขเพิ่มขึ้น¹⁷ ปริมาณชาวจีนเข้าเมืองจึงลดลงเรื่อยมาในระยะนี้ ถ้าหากเปรียบเทียบกับสมัยก่อนเปลี่ยนการปกครองเล็กน้อย * แต่เนื่องจากการสำรวจสำมะโนครัวของทางราชการในปี พ.ศ. 2480 มีชาวจีนถึง 524,062 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2472 ถึง 78,788 คน เพราะสถิติซึ่งได้จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2472

¹⁶รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 68/2479, วันพุธที่ 6 มกราคม 2479 เรื่องการประชุมสันนิบาตชาติเรื่องการค้าหญิงและเด็ก, หน้า 29.

¹⁷William G. Skinner, Chinese Society in Thailand; An Analytical History (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962), p. 197.

* สถิติเปรียบเทียบชาวจีนเข้าเมืองของช่วงปี 2471-2475 และช่วงปี 2475-2480 ได้จากตารางที่ 2 ในภาคผนวก

มีชาวจีนเพียง 313,764 คน¹⁸ เป็นจำนวนตัวเลขที่สูงมาก ถ้าหากรวมทั้งชาวจีนที่ตกสำรวจซึ่งคงมีจำนวนมากในขณะนั้น จำนวนชาวจีนในประเทศไทยจะต้องมีมากกว่านี้อย่างแน่นอน เพราะ 3 ปีต่อมาคือในปี พ.ศ. 2483 พลตรีหลวงพิบูลสงครามยังประมาณว่าชาวจีนในประเทศไทยมีมากกว่า 2 ล้านคน¹⁹

การที่ชาวจีนมีอยู่มากมายในประเทศไทยนี้ รัฐบาลคณะราษฎรก็ได้ให้ความสนใจในปัญหาและพยายามหาทางแก้ไขตลอดมา ดังนั้นในตอนปลายสมัยของรัฐบาลคือในปี พ.ศ. 2480 รัฐบาลจึงได้ร่างพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับใหม่ขึ้นมาใช้แทน พ.ร.บ. ฉบับเดิม โดยเพิ่มมาตรการต่าง ๆ ตลอดจนการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมคนเข้าเมืองให้สูงขึ้น เมื่อชาวจีนทราบข่าวว่ารัฐบาลกำลังร่างพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับใหม่ ซึ่งนอกจากเพิ่มมาตรการและระเบียบต่าง ๆ เข้มงวดขึ้นแล้ว รัฐบาลไทยยังดำริที่จะเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมเรียกเก็บค่าธรรมเนียมฯ เพิ่มจากอัตราเดิม 10 บาท เป็น 100 บาทอีกด้วย ดังนั้นชาวจีนจึงหลีกเลี่ยงเข้าประเทศไทยมากกว่าปกติที่เคยผ่าน ๆ มา เช่น ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2480 ชาวจีนเข้ามาถึง 7,500 คน ซึ่งในระยะก่อนหน้านั้นปกติชาวจีนเข้ามาอย่างสูงไม่เกินเดือนละ 2,500 คน²⁰

ในที่สุดข่าวลือที่ชาวจีนทราบมาล่วงหน้าก็ปรากฏเป็นจริง เพราะต่อมารัฐบาลก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับใหม่ในปี พ.ศ. 2480 นั่นเอง โดยเพิ่ม

¹⁸ กองประมวลสถิติ, กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สถิติพยากรณ์รายปีประเทศไทย, บรรพที่ 20, พ.ศ. 2480 - 2481, หน้า 47.

¹⁹ N.A. Simoniya, op. cit., p. 25.

²⁰ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ปีที่ 5 ฉบับที่ 2001, ประจำวันพฤหัสบดีที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2480, หน้า 1 และหน้า 35.

อัตราค่าธรรมเนียมใบอนุญาตถิ่นที่อยู่คนต่างค้ำวเป็นคนละไม่เกิน 100 บาท²¹ นอกจากนั้น พ.ร.บ. คนเข้าเมืองฉบับใหม่นี้ยังเพิ่มสาระสำคัญอื่น ๆ เข้มงวดยิ่งกว่าระเบียบคนเข้าเมืองของ พ.ร.บ. ฉบับเดิม เช่นระเบียบที่เจ้าของยานพาหนะหรือผู้ควบคุมยานพาหนะต่างประเทศจะต้องปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น ห้ามมิให้คนโดยสารหรือคนประจำยานพาหนะไปเสียจากยานพาหนะจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน และผู้ควบคุมยานพาหนะ จะต้องหยุดยานพาหนะนั้น ณ ท่าสถานีใดสถานีหนึ่งตามที่เจ้าพนักงานจะได้ประกาศไว้²² พ.ร.บ. ฉบับนี้ยังได้ห้ามบุคคลดังต่อไปนี้ เข้ามาในราชอาณาจักร

- 1) บุคคลที่ไม่มีหนังสือเดินทางอันถูกต้องที่ออกให้โดยรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลสยามได้รับรองแล้ว
- 2) บุคคลที่ไม่มีรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากผู้อื่น
- 3) บุคคลที่ไม่สามารถเสียเงินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้หรือตามกฎหมายกระทรวงซึ่งออกตามความพระราชบัญญัตินี้
- 4) บุคคลที่เป็นอันธพาล หรือเป็นคนน่าก่อเหตุร้าย หรืออันตรายต่อความปลอดภัยของประชาชนหรือราชอาณาจักรสยาม²³ ฯลฯ

นอกจากนั้น พ.ร.บ. ฉบับนี้ยังมีบัญญัติไว้ว่า "ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้คนต่างค้ำวคนหนึ่ง ๆ ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรสยามมีเงินประจำตัวมา คนต่างค้ำวผู้ใดไม่มีเงินประจำตัวมาตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในประกาศนั้น ห้ามมิให้คนต่างค้ำวผู้นั้นเข้ามาในราชอาณาจักรสยาม"²⁴ และ "รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศ

²¹ เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พุทธศักราช 2480" ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 50 ภาค 2 (พระนคร: โรงพิมพ์เคลิเมล์, 2482), มาตรา 3 หน้า 106.

²² "พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2480," มาตรา 7 หน้า 1018.

²³ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11 หน้า 1019-1020.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 21 หน้า 1022-1023.

ในราชกิจจานุเบกษา เพื่อกำหนดจำนวนคนต่างด้าวสัญชาติใดหรือจำนวนใดที่จะเข้ามา
ในราชอาณาจักรสยาม ในระยะเวลาใด เป็นจำนวนชายหญิงเท่าใด เมื่อได้ประกาศ
แล้วห้ามมิให้คนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักรสยามเกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในประกาศ
นั้น²⁵ พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองฉบับ พ.ศ. 2480 ที่ได้ประกาศใช้ในสมัยรัฐบาล
คณะราษฎรนี้ในสมัยต่อมาได้ใช้เป็นกฎหมายบรรทัดฐานสำหรับการควบคุมคนต่างด้าวเข้า
เมืองตลอดมาแม้กระทั่งในสมัยปัจจุบันนี้

1.2 การตั้งด่านตามชายแดนเพื่อป้องกันการลักลอบเข้าเมืองของคนจีน เมื่อ
รัฐบาลเพิ่มมาตรการควบคุมคนเข้าเมืองเข้มงวดขึ้น ตลอดจนการเพิ่มเงินค่าธรรมเนียม
คนต่างด้าวสูงกว่าในอดีตถึง 10 เท่าตัว เพราะเดิมคนจีนต่างด้าวเสียค่าธรรมเนียมคน
ต่างด้าวเพียงคนละ 10 บาท แต่ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.
2475 ค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวได้เพิ่มเป็นคนละ 100 บาท ชาวจีนที่ยากจนส่วนใหญ่
จึงไม่มีหนทางอื่นใดคือการลักลอบเข้าประเทศไทย เพราะในระยะแรกที่ประกาศใช้
พ.ร.บ. คนเข้าเมืองฉบับใหม่นี้ มาตรการตรวจคนเข้าเมืองตามชายแดนของไทยยังมี
น้อยมาก โดยเฉพาะตามชายแดนไทยซึ่งติดกับแม่น้ำโขงฝั่งตรงข้ามกับอินโดจีนของ
ฝรั่งเศส ชาวจีนจึงนิยมลักลอบเข้าประเทศไทยตามแถบชายแดนบริเวณนี้มาก
เพราะการเดินทางจากเมืองจีนมาสู่ดินแดนอินโดจีนของฝรั่งเศสในขณะนั้นประหยัดเวลา
และค่าใช้จ่ายกว่าการเดินทางมายังดินแดนมลายูของอังกฤษ โดยชาวจีนเสียเงินเพียง
5 เปี้ยสก็สามารถลักลอบเข้าเมืองไทยได้²⁶

ปัญหาชาวจีนลักลอบเข้าเมืองมากขึ้นตามแถบชายแดนภาคอีสานนั้น รัฐบาลก็มีได้
นั่งนอนใจและหาทางแก้ไขมาโดยตลอด เพราะใน พ.ศ. 2476 กระทรวงมหาดไทย

²⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 29 หน้า 1025.

²⁶ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 27 วันพุธที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2476
เรื่องจีนลักลอบเข้าเมืองทางชายเขตแดนแม่น้ำโขง หน้า 27/3.

ก็ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลให้ตั้งด่านตรวจคนเข้าเมืองตามอำเภอชายแดนในมณฑลอุดร และนครราชสีมา รวม 5 แห่งด้วยกัน คือ ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร มณฑลนครราชสีมา อำเภอภูคาหาร อำเภอหนองบึก อำเภอมีชัย และอำเภอท่าบ่อ มณฑลอุดร²⁷

หลังจากที่รัฐบาลได้สร้างด่านตรวจคนเข้าเมืองตามชายแดนแถบนี้แล้ว การลักลอบเข้าเมืองของชาวจีนจึงทำได้สะดวกเหมือนกับที่เคยปฏิบัติมา แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของคนจีนก็มีมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่รัฐบาลเพิ่มค่าธรรมเนียมคนต่างด้าวเป็นคนละ 100 บาทแล้ว ชาวจีนก็ยังคงนิยมหลบหนีเข้าเมืองตลอดมา ซึ่งการหลบหนีเข้าเมืองของคนจีนที่มักนิยมทำกันคือ การลักลอบเข้ามาทางชายแดนอันยาวเหยียดของไทย โดยการเดินเข้ามาทางชายแดนที่ติดต่อกับพม่า มลายู ลาว และเขมร หรือไม่ก็ลักลอบเข้ามาทางทะเลโดยวิธีการโดยสารกับเรือใหญ่ แล้วมีเรือเล็กเช่นเรือหางยาวออกไปรับกลางทะเลแล้วนำมาขึ้นฝั่งแถวชายทะเลอีกทอดหนึ่ง²⁸ ปัญหาชาวจีนยังคงลักลอบเข้าเมืองตลอดเวลา กระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้นก็ตระหนักดี จึงได้ตั้งด่านตรวจคนเข้าเมืองตามชายแดนที่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาลตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2476 เพิ่มขึ้นอีก 19 แห่ง²⁹ และภายหลังจากที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2480 รัฐบาลก็ได้เพิ่มความเข้มงวดในเรื่องการลักลอบเข้าเมืองของคนจีน แต่เนื่องจากชายแดนของไทยซึ่งเป็นทั้งดินแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและที่เป็นท้องทะเลกว้างขวางมาก ปัญหาการลักลอบเข้า

²⁷ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 32 วันอังคารที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2476 เรื่องด่านตรวจคนเข้าเมือง, หน้า 4.

²⁸ สภาวิจัยแห่งชาติ, รายงานการพิจารณาร่างโครงการวิจัยเรื่องปัญหาชาวจีนในประเทศไทย (พระนคร, สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, 2515), หน้า 19.

²⁹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 79/2478 วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2478, เรื่องการเพิ่มด่านตรวจคนเข้าเมือง, หน้า 6.

เมืองของคนจีนจึงยังคงมีตลอดเวลา แต่การลักลอบคั่งกล่าวก็ไม่สามารถทำได้สะดวก เท่ากับอดีตที่เคยผ่านมา

2) ปัญหาการครอบงำทางเศรษฐกิจของชาวจีน

ปัญหาสำคัญยิ่งยวดของรัฐบาลไทยสมัยหลังเปลี่ยนการปกครอง คือการแก้ไขฐานะเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้นกว่าสภาพที่เคยเป็นมาในอดีต เพราะในอดีตฐานะเศรษฐกิจของประเทศไทยเสื่อมทรามลงตามลำดับ จนกระทั่งคณะราษฎรสามารถนำมาเป็นข้ออ้างประการหนึ่ง ในการปฏิวัติเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ดังนั้นภายหลังจากที่คณะราษฎรได้บริหารประเทศแล้ว หลักการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจึงเป็นหลักการสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในหลัก 6 ประการ ของคณะราษฎรตลอดมา

แต่ในอดีตเศรษฐกิจของชาติส่วนใหญ่อยู่ในกำมือของชาวจีนแทบทั้งสิ้น เพราะรัฐบาลในอดีตต้องการให้เงินผสมผสานเข้ากับสังคมไทย รัฐบาลจึงให้ความเอื้อเฟื้อแก่คนจีนเป็นพิเศษ ในเรื่องอาชีพมีฐานะที่ยิ่งกว่าคนไทยเสียอีก³⁰ ดังนั้นธุรกิจการค้าและการพาณิชย์ของประเทศจึงตกอยู่ในกำมือของคนจีนตั้งแต่ตอนปลายรัชกาลที่ 5 หรือตอนต้นรัชกาลที่ 6 แล้ว³¹ สาเหตุอื่นที่ชาวจีนสามารถครอบงำธุรกิจการค้าและมีบทบาทในทางเศรษฐกิจเหนือประชาชนคนไทยเจ้าของประเทศเองเพราะชาวไทยเองโดยปกตินิสัยไม่นิยมทำการค้าขายและลงทุนต่าง ๆ ซึ่งตรงข้ามกับชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งต่างก็ปรารถนาจะกลายเป็นคนร่ำรวย ดังนั้นชาวจีนจึงประมาณตนเองได้และได้ประเมินผลของโอกาสต่าง ๆ ที่จะสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของตนอย่างระมัดระวังตั้งแต่แรกเริ่ม

³⁰ คีเรก ชัยนาม, ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2 (พระนคร : แพร่พิทยา, 2510), หน้า 530-531.

³¹ น้อม เพ็ญกุล, "ตลาดการค้าในประเทศไทย," หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายกรรชิง โชติกเสถียร ณ เมรุวัดธาตุทอง 15 มีนาคม 2516 (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2516), หน้า 90.

ที่เดินทางเข้ามาถึงประเทศไทยแล้ว ชาวจีนจึงเห็นว่าโอกาสที่จะสร้างควมร่ำรวยด้วยการทำการค้ามีมากกว่าการทำเกษตรกรรม³²

ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยแทบทุกคน ภายหลังจากที่ได้ใช้ชีวิตการเป็นกรรมกรรับจ้างขายแรงงานแล้ว ก็จะทำทรัพย์สินที่ได้จากการประหยัดนำไปลงทุนทำการค้าและสามารถสร้างฐานะเศรษฐกิจของตนเองได้สูงขึ้นที่สุดในขณะที่ชาวไทยส่วนใหญ่โดยทั่วไปยังคงยึดมั่นอยู่กับการมีอาชีพทำไร่ทำนาหรือไม่ก็รับราชการ ซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องและสนับสนุนจากสังคมไทย³³

ภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ชาวจีนจึงยังคงมีบทบาทครอบงำเศรษฐกิจของประเทศไทย ในสมัยนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศแทบทุกชนิดล้วนแต่อยู่ในกำมือของชาวจีน ไม่ว่าจะเป็นการค้าข้าว ยางพารา ฝัก และไม้สัก ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญที่สุดของไทย หรือการเป็นเจ้าของโรงสีข้าว เหมืองแร่ดีบุก โรงงานยางแผ่น ตลอดจนการเป็นช่างฝีมือต่าง ๆ ช่างต่อเรือ ช่างคัดนม ช่างทำรองเท้า ช่างซ่อมผ้า ช่างทอง ช่างเหล็กต่าง ๆ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นชาวจีนแทบทั้งสิ้น นอกจากนั้นชาวจีนยังเป็นพ่อค้าขายสินค้าแทบทุกชนิดที่เป็นรายการค้าทั้งหมดของประเทศไทย³⁴ ยิ่งกว่านั้น ตลาดขายแรงงานในประเทศไทย (ยกเว้นแรงงาน

³²C.D. Cowan, The Economic Development of Southeast Asia: Studies in Economic History and Political Economy (London: George Allen and Unwin Ltd., 1964), p. 114.

³³ นอม เพ็ญกุล, เรื่องเดิม, หน้า 70.

³⁴ Frank H. Golay and Others, Underdevelopment and Economic Nationalism in Southeast Asia (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1968), p. 272.

เกษตรกรรม) ชาวจีนยังมีครองอยู่ถึง 60 - 75 %³⁵ ปัญหาชาวจีนมีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างมากภายในประเทศไทยนี้ รัฐบาลคณะราษฎรจึงเพิกเฉยต่อไปอีกไม่ได้ เพราะขณะนั้นเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ยังไม่ดีที่จะกระตือรือร้นเลย ในขณะที่เดียวกันปริมาณการว่างงานของคนไทยก็เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ดังนั้นนับตั้งแต่รัฐบาลคณะราษฎรปกครองประเทศแล้ว การดำเนินนโยบายของรัฐบาลเพื่อควบคุมบทบาททางด้านนี้ของชาวจีน ตลอดจนการส่งเสริมให้ชาวไทยได้เข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจจึงได้ลงมือดำเนินการอย่างจริงจังตั้งแต่วันที่

2.1 นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีน ภายหลังจากที่รัฐบาลคณะราษฎรบริหารประเทศได้เพียง 3 เดือนเศษ รัฐบาลก็ได้นำปัญหาการครอบงำทางเศรษฐกิจของประเทศที่ชาวจีนดำรงอยู่เข้าหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2475 เพราะชาวจีนเข้ามาแย่งอาชีพคนไทยเกือบหมดสิ้นแล้วในขณะนั้น ในที่สุดคณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติว่า "ถึงเวลาแล้วที่จะต้องหาวิธีทางอ้อมต่าง ๆ แก้ไขปัญหาเหล่านี้"³⁶ นับตั้งแต่นั้นมารัฐบาลจึงได้แก้ปัญหานี้

สำหรับนโยบายและมาตรการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัฐบาลอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะคือ 1) นโยบายควบคุมบทบาททางด้านเศรษฐกิจของชาวจีนโดยตรง 2) นโยบายทางอ้อมอื่น ๆ เกี่ยวกับชาวจีน ตลอดจนนโยบายส่งเสริมให้ชาวไทยเข้ามา มีบทบาททางเศรษฐกิจแทนชาวจีน ซึ่งนโยบายทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อลดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนสามารถพิจารณาได้ดังนี้คือ

2.1.1 การควบคุมนายทุนเงินกู้ชาวจีน โดยปกติชาวจีนมีฐานะทางการเงินดีกว่าชาวไทยโดยทั่วไป และยังมีพิธีรีตรองในเรื่องการให้กู้ที่เข้มงวดน้อยกว่า

³⁵N.A. Simoniya, op. cit., p. 95.

³⁶รายงานการประชุมคณะกรรมการราษฎร, วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2475, เรื่องจีนในเมืองไทย, หน้า 1.

นายทุนเงินกู้ชาวไทย ชาวไทยจึงมักนิยมกู้เงินจากชาวจีน³⁷ จนทำให้ชาวจีนสามารถสร้างควมร่ำรวยให้ตนเองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะนับตั้งแต่ตอนปลายรัชกาลที่ 7 เป็นต้นมา ฐานะเศรษฐกิจของชาวไทยได้ตกต่ำและยากจนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้มีเหตุการณ์ที่ยืมสินของชาวไทยในระยะนี้จึงมีตลอดเวลา ต่อมาเมื่อรัฐบาลคณะราษฎรบริหารประเทศแล้วปัญหานี้ได้สร้างความยากลำบากแก่รัฐบาลเป็นอย่างมาก เพราะในระบอบนั้นประชาชนชาวไทยกำลังขาดที่กินทำกิน เนื่องจากนำที่นาไปจำนองการกู้เงินแล้วไม่สามารถไถ่ถอนที่นาได้ทันกำหนดเวลาที่ไต่ทำสัญญาไว้กับนายทุน

ถึงแม้ว่าในอดีตประเทศไทยเคยมีกฎหมายควบคุมการกู้ยืมและเรียกร้อยอัตราดอกเบี้ยต่าง ๆ แต่กฎหมายเหล่านี้ก็ยังไม่รัดกุมพอที่จะควบคุมการเอาเปรียบของนายทุนเงินกู้ได้ ทั้งนี้นายทุนเงินกู้ชาวจีนจึงสามารถเอาเปรียบชาวคนไทยที่มีฐานะยากจนโดยทั่วไปได้ง่าย ไม่ว่าจะเป็นรูปของการปันส่วนชาวเปลือกในสถานะดอกเบี้ยเงินกู้หรือการยึดที่นามาเป็นของตนเองได้อย่างง่ายดาย ตลอดจนการเรียกร้อยดอกเบี้ยแพงกว่าอัตราปกติทั่วไป ฯลฯ เพราะในขณะนั้นกฎหมายควบคุมที่ดินเกี่ยวกับคนต่างด้าวยังไม่ใช้ในในประเทศไทย ด้วยเหตุผลนี้เองรัฐบาลจึงต้องตราพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของภิกษุซึ่งเมาแล้วพร้อมกันทั้ง 2 ฉบับ ในปลายปี พ.ศ. 2475 เพื่อควบคุมนายทุนเงินกู้ทั่วไป ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือชาวจีนนั่นเอง

สำหรับพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ฉบับนี้กำหนดโทษอย่างชัดเจนว่า "ถ้าหากบุคคลใดให้บุคคลอื่นยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้หรือเพื่อปิดบังการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราที่ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย (อย่างสูง

³⁷ James M. Andrews, Siam, Second Economic Survey (Bangkok:

ไม่เกินร้อยละบาทต่อเดือน หรือร้อยละ 15 ต่อปี)³⁸ บังอาจกำหนดข้อความอันไม่จริง
 ในเรื่องจำนวนเงินกู้หรืออื่น ๆ ไว้ในหนังสือสัญญาหรือตราสารที่เปลี่ยนมือได้ หรือนอก
 จากดอกเบี้ยยังบังอาจจะเอาหรือรับเอาซึ่งกำไรอันเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือโดยวิธีเพิก
 ถอนหนี้ หรืออื่น ๆ จนเห็นได้ชัดว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากกว่าส่วนอันสมควรตามเงื่อนไข
 แห่งการกู้ บุคคลนั้นมีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
 หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ³⁹ และในมาตรา 4 ของ พ.ร.บ.
 ฉบับนี้ยังได้ระบุโทษถึงบุคคลอื่นใดก็ตามที่รับช่วงสิทธิจากบุคคลอื่น แม้จะได้เปล่าซึ่งสิทธิ
 ที่จะเรียกร้องจากบุคคลอื่นอันผิดบัญญัติที่ใดกล่าวมาแล้ว และพยายามถือประโยชน์จาก
 สิทธินั้น ก็มีความผิดต้องระวางโทษดังที่มีบัญญัติไว้ในมาตราก่อน⁴⁰

สำหรับพระราชบัญญัติว่าด้วยการยึดทรัพย์สินของภคิกร พ.ศ. 2475
 รัฐบาลบัญญัติขึ้นมาก็เพื่อป้องกันไม่ให้ผลผลิตของชาวนาชาวไร่ตกไปเป็นของนายทุนเจ้าหนี
 ชาวจีนอย่างง่ายคายดังอดีตที่เคยผ่านมา เพราะ พ.ร.บ. ฉบับนี้มีบัญญัติไว้ว่า ห้ามไม่ให้
 เจ้าหนียึดทรัพย์สินต่อไปนี้ของภคิกร คือ

- ก) พืชผลที่ยังไม่ถึงเวลาเก็บเกี่ยว
- ข) พืชพันธุ์ที่จะใช้ในปีต่อไปตามปริมาณอันสมควรโดยเทียบเคียงกับเนื้อที่
 ซึ่งภคิกรได้ทำในปีที่แล้วมา

---

38 "คำแถลงการณ์คณะกรรมการราษฎรเกี่ยวแก่พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ย
 เกินอัตรา พุทธศักราช 2475," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), เล่ม 49,
 ภาค 1-2 ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2475, หน้า 464-465.

39 "พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พุทธศักราช 2475," ราชกิจจา
 นุเบกษา เล่ม 49, ภาค 1-2, ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2475, หน้า 462, มาตรา 3.

40 เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน. มาตรา 4.

ค) พิษผลที่เก็บเกี่ยวไว้สำหรับเลี้ยงตัวและครอบครัวตามฐานานุกรม
สำหรับปีหนึ่ง ๆ

ง) สัตว์และเครื่องมืออันประกอบการอาชีพซึ่งมีไว้พอควรแก่การดำเนิน
อาชีพต่อไป

ถ้าหากทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ถูกระบุไว้ข้างต้นและยังมีได้ขายจนถึงวันใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้
เจ้าของกิจการก็อาจร้องขอให้ถอนการยึดเสียได้ก่อนที่จะได้ขายทอดตลาด⁴¹

ผลจากการตราพระราชบัญญัติฉบับนี้ออกมาจึงช่วยป้องกันไม่ให้กสิกรไทย
ล้มละลายได้ประการหนึ่ง นอกจากนั้นยังป้องกันไม่ให้นายทุนเงินกู้ชาวจีนบีบบังคับและ
คุกคามยึดทรัพย์สินของลูกหนี้โดยขาดเมตตาธรรมแบบอดีตที่เคยผ่านมา นอกจากนั้นใน
ปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2476 รัฐบาลยังเคยดำริที่จะผูกขาดกิจการโรงรับจำนำ
เสียเอง ตามแบบอินโดจีนและชวา ซึ่งขณะนั้นรัฐบาลเข้าจัดการในเรื่องนี้ สาเหตุที่มี
การดำริดังกล่าวเพราะในขณะนั้นชาวจีนเป็นผู้ตั้งโรงรับจำนำเกือบทั้งสิ้น ในขณะที่ย
กกันคนจนก็เพิ่มมากขึ้นจึงต้องพึ่งโรงรับจำนำโดยต้องเสียดอกเบี้ยแพงมาก⁴² แต่ต่อมา
เมื่อคณะรัฐมนตรีส่งเรื่องนี้ไปให้กระทรวงเศรษฐการพิจารณา เรื่องก็เงียบหายไป และ
ปัญหานายทุนเงินกู้ชาวจีนก็ยังคงมีตลอดมา แต่ก็ไม่กล้าขู่ครีคลูกหนี้อย่างทารุณโดยเปิดเผย
เพราะรัฐบาลมีมาตรการทางกฎหมายทั้ง 2 ฉบับสำหรับป้องกันไม่ให้มีการปฏิบัติดังที่เคย
ผ่านมาในอดีตอีกต่อไป

⁴¹ "พระราชบัญญัติว่าด้วยกรียกทรัพย์สินของกสิกร พุทธศักราช 2475,"

ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), เล่ม 49 ภาค 2, ลงวันที่ 22 กันยายน 2475,
หน้า 397-398. มาตรา 5 และมาตรา 6.

⁴² รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 14 วันศุกร์ที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2476,
เรื่องโรงจำนำ, หน้า 5/14.

2.1.2 การควบคุมการทำประมงของชาวจีน ในอดีตกิจการประมงในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นของชาวจีน ภายหลังจากที่รัฐบาลคณะราษฎรปกครองได้ไม่นาน รัฐบาลก็ดำริที่จะควบคุมอาชีพนี้ให้เป็นอาชีพของคนไทย แต่ในตอนต้นนั้นรัฐบาลก็เกรงว่าหากตราพระราชบัญญัติควบคุมการจับสัตว์น้ำออกมาแล้ว ชาวจีนอาจจะก่อปฏิกิริยาไม่พึงพอใจออกมา เพราะอาชีพนี้ส่วนใหญ่ชาวจีนครอบครองมาก่อน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐบาลต้องการที่จะให้อาชีพนี้ตกเป็นของชาวไทย ดังนั้นรัฐบาลจึงได้มอบให้คณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาร่างพระราชบัญญัติควบคุมการจับสัตว์น้ำสยาม ในกลางปี พ.ศ. 2477 โดยคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเป็นหลักการให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหาต่อไปนี้ให้ดีที่สุดคือ

- 1) อย่าให้กระทบรบกวนถึงชาวต่างประเทศอื่น ๆ
- 2) การแก้คำว่า "สัญชาติไทย" เป็นสัญชาติไทยโดยกำเนิด⁴³

เมื่อคณะกรรมการกฤษฎีกาปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติควบคุมการทำประมงเรียบร้อยแล้ว รัฐบาลก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้พร้อมกันสองฉบับคือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการจับสัตว์น้ำสยาม พ.ศ. 2477 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตสำหรับเรือจับสัตว์น้ำสยาม พ.ศ. 2477

สำหรับ พ.ร.บ. ฉบับแรกนั้นได้ระบุข้อกำหนดต่อไปนี้ มิให้ออกใบสำคัญสำหรับเรือจับสัตว์น้ำ คือ ก) ให้แก่คนต่างดาวคนใดคนหนึ่ง หรือ ข) ให้แก่ห้างหุ้นส่วนสามัญใด ๆ เว้นแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดมีสัญชาติไทย หรือ ค) ให้แก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดใด ๆ เว้นแต่ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดซึ่งรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนนั้นมีสัญชาติไทย หรือ ง) ให้แก่บริษัทใด ๆ เว้นแต่บริษัทนั้นตั้งขึ้นตามกฎหมายสยามและร้อยละเจ็ดสิบห้า

⁴³ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 30/2477 วันอังคารที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2477, เรื่องร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนและออกใบอนุญาตสำหรับจับสัตว์น้ำสยาม, หน้า 5.

แหล่งทุนของบริษัทผู้มีสัญชาติไทยเป็นผู้ถือหุ้น⁴⁴ . นอกจากนั้นยัง ได้ห้ามมิให้เรือที่มีสัญชาติ
ต่างประเทศและเรือจับสัตว์น้ำสัญชาติไทยซึ่งมีคนประจำเรือไม่ว่าในฐานะใด ๆ เป็นคน
ทางคาวรวมอยู่ด้วยเข้ามาจับปลาในน่านน้ำสยาม ยกเว้นแต่คนทางคาวซึ่งอยู่ในราช-
อาณาจักรเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 5 ปีก่อนวันประกาศใช้ พ.ร.บ. ฉบับนี้ และเรือ
นั้นจะต้องมีคนทางคาวประเภทนี้รวมกันไม่เกินร้อยละยี่สิบห้าของจำนวนคนประจำเรือ⁴⁵

นอกจากนี้รัฐบาลยังประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนและ
ออกใบอนุญาตสำหรับเรือจับสัตว์น้ำสยาม พ.ศ. 2477 พร้อมกันกับการประกาศใช้
พ.ร.บ. ว่าด้วยสิทธิการจับสัตว์น้ำสยาม ซึ่งในพระราชบัญญัติฉบับหลังนี้ได้ระบุโทษผู้
ฝ่าฝืนหรือจงใจแจ้งความเท็จเกี่ยวกับสัญชาติของเจ้าของหรือคนประจำเรือจับสัตว์น้ำ
แต่ละลำ โดยระบุโทษความผิดของระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกิน
ห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁶

ภายหลังที่รัฐบาลได้ประกาศใช้ พ.ร.บ. ทั้งสองนี้แล้ว หนังสือพิมพ์จีน
ทั้งในประเทศและนอกประเทศก็โคลงข่าวโจมตีและประท้วงรัฐบาลไทยทันที เพราะ
พ.ร.บ. เหล่านี้คุกคามและทำลายอาชีพทำการประมงของชาวจีนซึ่งเคยมีมาตั้งแต่อดีต
ลงแทบหมดสิ้น นอกจากนั้นพ่อค้าชาวจีนในประเทศไทยยังได้ขอความร่วมมือไปยังพ่อค้า
ในประเทศจีนปิดตลาดข้าวของประเทศไทยลงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งทำความเสียหายให้

⁴⁴ เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิจับสัตว์น้ำในเขตจับสัตว์น้ำ
สยาม พ.ศ. 2477," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 47 (พระนคร: โรงพิมพ์
เคลิเมล, 2478), มาตรา 4, หน้า 556.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 556-557.

⁴⁶ เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติว่าด้วยการจดทะเบียนและ
ออกใบอนุญาตสำหรับเรือจับสัตว์น้ำสยาม พ.ศ. 2477," มาตรา 11, เรื่องเดิม,
หน้า 552-557.

แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก เพราะในขณะนั้นประเทศจีนเป็นตลาดข้าวสำคัญและใหญ่ที่สุดของไทย ภายหลังจากที่รัฐบาลส่งนายวิลาศ โอสถานนท์ ไปสอบสวนการบอยคอตสินค้าข้าวไทยในประเทศจีนแล้ว รัฐบาลจึงทราบว่า "...มีเหตุผลบ่งชี้ว่าการกระทำของชาวจีนบางหมุ่บางเหล่าครั้งนี้ ก็เนื่องจากไม่พอใจต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการจับสัตว์น้ำ โดยการร่วมมือกันของพ่อค้าชาวจีนในไทยและพ่อค้าชาวในประเทศจีน ความไม่พอใจของชาวจีนเหล่านี้ได้เป็นเหตุทำให้พวกพ่อค้าชาวอินโดจีนฉวยโอกาสช่วยยุยงส่งเสริมขึ้นอีกแรงหนึ่ง ผลเกิดหันตาเห็น ก็คือทำให้อินโดจีนส่งข้าวไปขายในประเทศจีนเพิ่มขึ้น"⁴⁷ แต่การปิดตลาดข้าวของไทยก็เป็นไปไม่ได้นาน เพราะการกระทำดังกล่าวมิใช่การกระทำของรัฐบาลจีน และในขณะนั้นจีนก็ต้องการข้าวไปบริโภคเพิ่มขึ้น เนื่องจากการทำนาในประเทศจีนไม่ได้ผล ตลอดจนการประสบภัยรุกรานจากญี่ปุ่นอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันพระราชบัญญัติทั้งสองนี้ก็เพียงมาตรการทางกฎหมายเท่านั้น เพราะในเวลาต่อมาอาชีพทำการประมงในประเทศไทย ชาวจีนก็ยังคงยึดครองอยู่ตลอดมา ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพเหล่านี้คนไทยในขณะนั้นยังไม่มีความรู้ความชำนาญมากพอเหมือนชาวจีน

2.1.3 การควบคุมอาชีพจับสัตว์น้ำเคลื่อนรับจ้าง ในอดีตที่ผ่านมา กิจการรถลากหรือที่ชาวไทยเรียกว่า "รถเจ๊ก" ตกอยู่ในกำมือของชาวจีนตลอดมา ทั้งที่กิจการแบบนี้ชาวไทยน่าจะได้มีส่วนอย่างมาก แต่สภาพความเป็นจริงมันตรงกันข้าม ชาวไทยเองในขณะนั้นคงจะตระหนักดีและรู้สึกไม่พอใจในอาชีพชนิดนี้เหมือนกับอาชีพอื่น ๆ ที่ยังคงอยู่ในมือชาวจีน ชาวไทยในสมัยนี้ถึงกับรำพันว่า

"...ถ้าพวกคุณช่วยความเป็นธรรมไม่มีความอิจฉาอย่างใดแล้ว"
เรารู้สึกว่ากรรมกรรถลากที่เป็นชาวไทยอย่างน้อยควรจะ

⁴⁷ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 47/2478 วันพุธที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2478, เรื่องนายวิลาศ โอสถานนท์ รายงานการไปประเทศจีน, หน้า 13.

* ส่วนใหญ่เจ้าของรถลากเป็นคนจีน จึงไม่ค่อยยินยอมให้คนไทยเช่ารถลากของตน

ได้มีส่วนอยู่ครั้งต่อครั้ง การที่กรมกรไทยไม่ลากรด ข้อที่
จริงที่สุดคือกรมกรไทยถูกกีดกันมาชานานตั้งแต่รัฐบาลเก่า
โดยผู้มีอำนาจบางคนวางใจและวางฐานะไม่ถูก แมกรกรมกร
ไทยจะอยากลากรดจนใจแทบขาดก็ไม่ไฉไลกับเขา..⁴⁸

เนื่องจากแนวโน้มในเรื่องชาตินิยมทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น นับตั้งแต่
เปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลจึงได้มอบให้กระทรวงมหาดไทยร่างพระ-
ราชบัญญัติล่อเลื่อนขึ้นในปี พ.ศ. 2478 โดยในตอนแรกรัฐบาลตั้งใจจะกำหนดคุณสมบัติ
ผู้มีอาชีพนี้ว่า "ต้องรู้ภาษาไทยพอควร" แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้นไม่พอใจ
ร่าง พ.ร.บ. ฉบับของรัฐบาล เพราะต้องการให้รัฐบาลแก้ไขข้อกำหนดคุณสมบัติประการ
หนึ่งของผู้ขับล่อเลื่อนรับจ้างเป็น "รู้หนังสือไทย" แทนคำว่า "รู้ภาษาไทย" แต่ในที่สุด
คณะรัฐมนตรีก็ยังคงยืนยันร่างเดิมของกระทรวงมหาดไทย คือกำหนดว่าต้องรู้ภาษาไทย
แทนที่จะกำหนดว่าต้องรู้หนังสือไทย ทั้งนี้เพื่อที่จะขจัดปัญหาที่จะเกิดขึ้น⁴⁹ เนื่องจาก
คนไทยที่อ่านออกและเขียนหนังสือไทยได้ในเวลานั้นยังมีอยู่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับพลเมือง
ส่วนใหญ่ของประเทศ และในขณะเดียวกันเนื่องจากกิจการรถลากส่วนใหญ่มีเจ้าของ
เป็นคนจีนแทบทั้งสิ้น

ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติล่อเลื่อนจึงได้
ประกาศใช้ โดยกำหนดคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้ขออนุญาตเป็นผู้ขับล่อเลื่อนว่า "จะ
ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ภาษาไทยพอสมควร" ผู้ที่มีคุณสมบัตินี้เท่านั้นที่พนักงานเจ้าหน้าที่รับ

⁴⁸ หนังสือพิมพ์รายวันศรีกรุง, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1987 ประจำวันเสาร์ที่ 15
ตุลาคม พ.ศ. 2475, หน้า 9.

⁴⁹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 141/2478 (พิเศษ), วันเสาร์ที่ 28
มีนาคม พ.ศ. 2478, เรื่องพระราชบัญญัติล่อเลื่อน, หน้า 5.

จกทะเบียนจะออกใบอนุญาตให้เป็นผู้ขับขีลรถเลื่อนรับจ้างได้⁵⁰ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีรัฐบาลประกาศใช้ พ.ร.บ. ฉบับนี้แล้ว อาชีพขับขีลรถเลื่อนรับจ้างในเวลานั้น ส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่ในมือของชาวจีน เพราะรัฐบาลขาดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะผลักดันให้อาชีพนี้ตกเป็นของชาวไทยได้ การดำเนินนโยบายควบคุมอาชีพนี้จึงได้ผลน้อยมาก

2.1.4 การควบคุมการค้ากำไรเกินควร ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาอาชีพค้าขายปลีกล้วนแต่ตกอยู่ในมือพ่อค้าชาวจีน ในขณะที่เดียวกันภายหลังที่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ภาวะเศรษฐกิจของประเทศก็ไม่กระเตื้องขึ้นเลย ชาวไทยยากจนโดยทั่วไปจึงประสบปัญหาการซื้อสิ่งของอุปโภคบริโภคตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะสินค้าส่วนใหญ่โดยเฉพาะสินค้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันล้วนแต่มีราคาสูงแทบทั้งสิ้น ในขณะที่เดียวกันราคาสินค้าที่เกษตรกรผลิตเองได้เมื่อนำมาขายในท้องตลาดก็ประสบปัญหาขาดทุนตลอดเวลา เพราะสินค้าเกษตรในขณะนั้นราคากำลึงตกต่ำ สาเหตุที่สินค้าอุปโภคบริโภคในท้องตลาดทั่วไปมีราคาแพงก็เนื่องจากการโง่งราคาให้สูงขึ้นของพ่อค้าชาวจีน

ด้วยเหตุนี้เองในปี พ.ศ. 2480 รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติควบคุมการค้ากำไรเกินควร พ.ร.บ. ฉบับนี้จึงทำให้รัฐบาลสามารถควบคุมพ่อค้าขายปลีกลและขายส่งได้ง่ายขึ้น ในขณะที่เดียวกันพ่อค้าชาวจีนบางคนก็นิยมกักตุนสินค้าเพื่อหากำไรเกินควรก็ทำไม่ได้สะดวกเหมือนกับอดีตครั้งที่ยังไม่มี พ.ร.บ. ควบคุมการค้ากำไร สำคัญของพระราชบัญญัติควบคุมการค้ากำไรเกินควร พ.ศ. 2480 คือ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะกำหนดราคาขายปลีกลสินค้าบางประเภท ตลอดจนมีอำนาจจับกุมผู้ที่ทำการค้ากำไรเกินควร และสามารถสั่งปรับ จำคุก หรือริบสินค้าแต่ละอย่างซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อ

⁵⁰ เสถียร ลายลักษณ์ (ผู้รวบรวม), "พระราชบัญญัติขีลรถเลื่อน พุทธศักราช 2478," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 49 (พระนคร: โรงพิมพ์เคลิแมล, 2480), มาตรา 21, หน้า 71.

สินค้าแต่ละชนิดที่ทางราชการประกาศควบคุม⁵¹

นอกจากรัฐบาลจะควบคุมบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนโดยวิธีกำหนดใน การต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลยังได้หาทางลดบทบาททางเศรษฐกิจของชาว จีนโดยใช้มาตรการอื่น เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น มาตรการควบคุมคนเข้าเมือง และรัฐบาลยังส่งเสริมให้ชาวไทยเข้ามามีบทบาทในทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้น กว่าที่เคยผ่านมา ซึ่งนโยบายและมาตรการส่งเสริมชาวไทยให้มีบทบาททางเศรษฐกิจนี้ จะกล่าวถึงในตอนต่อไป

2.2 นโยบายส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาททางเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลง อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมทาง เศรษฐกิจ (Economic Nationalism) ซึ่งแพร่หลายอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทางทวีป ยุโรป ก็ได้ขยายบทบาทมากขึ้นในประเทศไทย ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยที่คณะผู้ก่อ การของคณะราษฎรซึ่งส่วนใหญ่เคยได้รับการศึกษาจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจะนำ ความคิดแบบนั้นมาใช้ในประเทศไทย เพื่อที่จะแก้ไขระบบเศรษฐกิจของประเทศซึ่งการ ผลิตและการพาณิชย์ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในกำมือของชาวจีน

ดังนั้นภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศแล้ว รัฐบาลจึงพยายาม ส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาทในทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นแล้วในปฏิญญา 6 ประการที่รัฐบาลคณะราษฎรยึดถือเป็นนโยบายสำคัญในขณะนั้นก็มีข้อความข้อหนึ่งคือ "จะต้องบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจโดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอคอย"⁵²

⁵¹ "พระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พุทธศักราช 2480," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), เล่มที่ 59 ตอนที่ 38, ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2480, หน้า 1230.

⁵² วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), 43 ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย ; สารคดีประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยตั้งแต่ ร.ศ. 130 จนถึงยุคปัจจุบัน (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมการพิมพ์, 2518), หน้า 137.

ด้วยเหตุผลเหล่านี้เอง ต่อมารัฐบาลจึงได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรมตั้งคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นคณะหนึ่ง ปัญหาสำคัญที่คณะกรรมการชุดนี้ต้องการให้หมกไปคือ ปัญหาพ่อค้าคนกลาง ซึ่งส่วนใหญ่คือพ่อค้าชาวจีนทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเศรษฐกิจของประเทศไทยอยู่ที่อิทธิพลของพ่อค้าคนกลางมาโดยตลอด สำหรับมาตรการตัดพ่อค้าคนกลาง ที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติต่างก็มีความเห็นกันหลายวิธีด้วยกันและหาข้อยุติไม่ได้ เช่น นายพลโทพระยาราชวังสันได้เสนอว่า วิธีตัดคนกลางนั้นมีหลายวิธี เช่นแบบร้านสหกรณ์ต่าง ๆ แต่หลวงประดิษฐมนูธรรมต้องการให้เป็นสหกรณ์เอนกประสงค์ เพราะลำพังเพียงระบบสหกรณ์ทั่ว ๆ ไปนั้น หลวงประดิษฐมนูธรรมให้เหตุผลว่า "ร้านสหกรณ์นั้นทำได้แต่ในเมืองอื่น ๆ เราตั้งขึ้นไม่สำเร็จแน่ ชาวนาจะเอาเงินที่ไหนซื้อ เวลานี้ก็เป็นหนี้เจ้าอยู่หัวมั่ว" ⁵³ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ภายหลังจากมาปัญหานี้ก็ได้ยุติลง และคณะกรรมการชุดนี้ก็ได้อ่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจที่รัฐบาลได้มอบหมายให้เสร็จสิ้นลงในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2475 ซึ่งร่างพระราชบัญญัตินี้มีความสำคัญและกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของชาวจีนมาก โดยเฉพาะในมาตรา 3 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า "นับตั้งแต่วันที่โฆษณาการณเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นต้นไป ให้รัฐบาลมีอำนาจประกอบการเศรษฐกิจ คือ ประดิษฐ์กรรมทั้งหลายไม่ว่าการประดิษฐ์นั้นจะเป็นการกลสิกรรม หรืออุตสาหกรรมใด ๆ (ปรีวรรคกรรม) ทั้งสิ้น เว้นไว้แต่การประกอบการเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลให้สัมปทานแก่เอกชนมีอำนาจกระทำได้ดังต่อไปนี้

1) การทำเหมืองแร่ ป่าไม้ และประกอบกิจการอันเป็นสาธารณูปโภค ซึ่งรัฐบาลได้ให้สัมปทานหรือให้อาชญาบัตรไปแล้วในเวลานี้

⁵³ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัคติยา กรรณสูต, เอกสารการเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 2417 - 2477 (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 365.

2) โรงงานเอกชนที่ไต่ตั้งอยู่แล้วในเวลานี้ รัฐบาลจะผ่อนผันให้ตั้งได้ โดยออกสัมปทานให้

3) ห้างร้านขายของเอกชนซึ่งมีสัญญาทางพระราชไมตรีเป็นพิเศษกับ ประเทศสยาม

4) การประกอบการเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น พาณิชย์ อุตสาหกรรม กสิกรรม ซึ่งเอกชนได้ขออนุญาตมา หรือสัมปทานเป็นราย ๆ ไป เมื่อได้แสดงให้เห็นเป็นที่พอใจแก่รัฐบาล การประกอบอาชีพอิสระนั้นได้ผลเพียงพอที่ผู้ประกอบการจะเลี้ยงชีวิตได้ตลอด

และตามเงื่อนไขอื่น ๆ ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดโดยคำนึงถึงการเศรษฐกิจแห่งชาติ⁵⁴

แต่เมื่อร่างพระราชบัญญัติแผนการเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับนี้ถูกนำมาเปิดเผย ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันทั่วไปทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและในคณะกรรมการราษฎร ในข้อที่ว่า แผนการเศรษฐกิจฉบับนี้คล้ายคลึงกับแผนการเศรษฐกิจแบบบอลเชวิก⁵⁵ ในที่สุดร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ไม่มีโอกาสประกาศใช้เป็นกฎหมาย เพราะรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาไม่ยอมรับรอง จึงเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ประเทศไทยไม่มีโอกาสศึกษาปัญหาข้อถกเถียงให้หมดสิ้นไปตั้งแต่แรกเริ่ม ถ้าหาก พ.ร.บ. ฉบับนี้ถูกนำมาใช้แล้ว บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทยอาจจะสิ้นสุดลงตั้งแต่นั้นแล้ว

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นโยบายและมาตรการของรัฐบาลที่จะส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาทในทางเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นก็ดำเนินมาโดยตลอด สำหรับ

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 272.

⁵⁵ Kenneth Perry Landon, Siam in Transition (New York: Greenwood Press, Publishers, 1968), p. 29.

นโยบายส่งเสริมให้ชาวไทยมีบทบาทในด้านนี้ของรัฐบาลคณะราษฎรที่สำคัญมีอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ

- 1) การตั้งหอการค้าไทย
- 2) การตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ
- 3) การตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ

2.2.1 การตั้งหอการค้าไทย รัฐบาลไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้พยายามส่งเสริมให้ชาวไทยได้มีบทบาทในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะกิจการค้าและพาณิชย์ต่าง ๆ หลายวิธีด้วยกัน เช่นการส่งเสริมให้ชาวไทยตั้งร้านค้าย่อย โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนอีกทอดหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็ส่งเสริมให้พ่อค้าชาวไทยรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนเพื่อที่รัฐบาลจะให้การสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาพ่อค้าและรัฐบาลไทยต่างตระหนักว่าการที่ชาวจีนมีบทบาทในทางเศรษฐกิจของประเทศไทยตลอดมา เพราะมีปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือสมาคมพาณิชย์หรือหอการค้าจีน มีบทบาทสำคัญที่สุดที่ส่งเสริมผลประโยชน์ชนชั้นทางเศรษฐกิจแก่ชาวจีนโดยตลอด และยังเป็นตัวแทนของชาวจีนสำหรับต่อรองกับรัฐบาลไทยในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐบาลไทยมีนโยบายขัดกับผลประโยชน์ของชาวจีนโดยทั่วไป การดำเนินงานของหอการค้าจีนจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่ทำให้ชาวจีนมีอำนาจทางเศรษฐกิจมาก⁵⁶

ดังนั้นในเวลาต่อมารัฐบาลคณะราษฎรซึ่งเล็งเห็นถึงอิทธิพลและความสำคัญของหอการค้าจีน จึงได้ส่งเสริมให้พ่อค้าชาวไทยบางคนได้เห็นถึงความสำคัญทางด้านการค้ารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนและตั้งหอการค้าไทยขึ้น และในวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2476 คณะผู้ก่อการตั้งหอการค้าไทยก็ได้ไปขอจดทะเบียนเป็นสมาคมตามกฎหมาย

⁵⁶ เทพย์ ชีร์จันทรานนท์, "วิเคราะห์วิธีการและปัญหาของการควบคุมคนต่างด้าวในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ประกอบการศึกษารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แผนกปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), (อัครสำเนา), หน้า 31.

เช่นเดียวกับสมาคมพาณิชย์จีน โดยรัฐบาลได้ให้การอุปถัมภ์อย่างเต็มที่ตั้งแต่เริ่มต้น⁵⁷

หอการค้าไทยที่ทั้งจีนนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ 6 ประการ คือ

- 1) เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้ากับประชาชน
- 2) แลกเปลี่ยนและให้ความรู้
- 3) ช่วยเหลือพ่อค้าไทยเท่าที่จะทำได้
- 4) ส่งเสริมการค้าระหว่างพ่อค้าไทยและนอกประเทศ
- 5) บำรุงและส่งเสริมพ่อค้าไทย
- 6) ปลุกฝังคนไทยให้นิยมการค้ามากขึ้น⁵⁸

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่หอการค้าไทยได้ตั้งขึ้น หอการค้าไทยก็ไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในกิจการค้าและการพาณิชย์ต่าง ๆ และไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบเท่ากับหอการค้าจีนได้เลย ทั้งนี้เพราะพ่อค้าไทยรวมตัวกันไม่ค่อยคิดเหมือนกับพ่อค้าจีน นอกจากนั้นทุนรอนเพื่อดำเนินการก็มีน้อยไม่เพียงพอที่จะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมและของรัฐบาลที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ตลอดมา

2.2.2 การตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ จากการที่รัฐบาลคณะราษฎรเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะแก้ไขเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น ดังนั้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2476 รัฐบาลจึงได้ลงมติให้ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นมา สำหรับทำหน้าที่ดังต่อไปนี้

⁵⁷ณรงค์ เพชรประเสริฐ, "สมาคมการค้าและหอการค้าในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518), (อัครสำเนา), หน้า 36.

⁵⁸สมาคมพ่อค้าไทย, "ประวัติสมาคมพ่อค้าไทย," ที่ระลึกเปิดอาคารสมาคมพ่อค้าไทย (พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2514), หน้า 3.

- 1) รักษาประโยชน์ของประชาชนทุกเหล่า และสมานประโยชน์นั้นให้กลมกลืนกัน โดยให้คนทุกชั้นทุกเหล่าช่วยกันบำรุงเศรษฐกิจของชาติ
- 2) ให้ที่ดินของประเทศที่ยังว่างเปล่าอยู่มากเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจขึ้น
- 3) ให้ราษฎรมีช่องทางประกอบการเลี้ยงชีพโดยทั่วหน้ากัน
- 4) ให้คนไทยเลื่อมใสในการกสิกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม โดยวิธีที่รัฐบาลให้ความสะดวก ความช่วยเหลือ การฝึกฝน การควบคุม และการร่วมมือใหญ่ประกอบการนั้น ๆ ได้รับความเต็มที่ที่ตนควรได้ และมีผู้ทางวัฒนธรรมหนักใจในหนี้สินที่มีอยู่ให้เบาบางลง
- 5) ให้สินค้าขาออกของประเทศมีมากขึ้น และปริมาณเพิ่มสูงขึ้น
- 6) ให้ฐานะการเป็นอยู่ของคนไทยเขยิบดีขึ้นเป็นขั้น ๆ เป็นลำดับ

ไป⁵⁹

แต่เนื่องจากสภาเศรษฐกิจแห่งชาติที่ตั้งขึ้นนี้ไม่ได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งและคณะกรรมการของสภาเศรษฐกิจก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงของรัฐบาลแต่ละชุด ดังนั้นการทำงานของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติในสมัยรัฐบาลคณะราษฎรจึงดำเนินตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ไม่ได้ ซึ่งต่อมาในสมัยรัฐบาลไทยหลังสงครามโลกครั้งที่สองก็ได้แก้ไขปัญหาล่าช้านี้ โดยการตราเป็นพระราชบัญญัติตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นมา มีฐานะเป็นทบวงการเมืองในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่สอง

2.2.3 การตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ การที่ธุรกิจและการค้าของประเทศ

⁵⁹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 16/2476 วันศุกร์ที่ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2476, เรื่องหน้าที่ราชการของสภาเศรษฐกิจ, หน้า 2/16 - 3/16.

ไทยในขณะนั้นตกอยู่ในกำมือของชาวจีนต่างค่ายแต่ผู้เดียวมากกว่า 90 % ของธุรกิจการค้าต่าง ๆ ทั้งหมด⁶⁰ ดังนั้นนอกจากรัฐบาลจะส่งเสริมให้พ่อค้าเอกชนชาวไทยเข้ามามีบทบาททางค้านั้นเพิ่มมากขึ้นแล้ว รัฐบาลยังได้เข้ามามีบทบาทในทางธุรกิจการค้าต่าง ๆ ด้วยตนเองอีกด้วย โดยการตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ขึ้นมา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็เพื่อลดบทบาทของพ่อค้าชาวจีนให้ลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีความชำนาญในเรื่องธุรกิจการค้าต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการให้คนไทยมีโอกาสใช้แรงงานเพิ่มมากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2479 รัฐบาลจึงได้ตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้นหลายแห่งด้วยกัน เช่น โรงงานกระดาษ โรงงานน้ำตาล โรงงานท่อผ้าไหม โรงงานยาสูบ โรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม โรงกลั่นน้ำมันถั่วเหลือง นอกจากนั้นรัฐบาลยังมีแผนการที่จะโอนกิจการของเอกชนต่อไปนี้มาดำเนินการเองทั้งหมดคือ กิจการโรงงานยาสูบของเอกชน โรงงานฟอกหนังสัตว์ โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ การทำเหมืองแร่ และคลังสินค้า⁶¹ และในปี พ.ศ. 2480 รัฐบาลยังได้บังคับซื้อกิจการโรงสีข้าวขนาดใหญ่ของชาวจีน 10 แห่งด้วยกันเพื่อตั้งบริษัทชาวไทย จำกัด⁶²

ผลจากการที่รัฐบาลคณะราษฎรตั้งรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในตอนปลายสมัยของรัฐบาล จึงทำให้คนไทยมีงานทำเพิ่มขึ้น แต่การดำเนินงานเพื่อขยายรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้คนไทยเจ้าของประเทศมีบทบาททางเศรษฐกิจแทนชาวจีนไม่อาจจะดำเนินได้มากนัก เพราะต่อมาไม่นานรัฐบาลคณะราษฎรก็ได้หมดอำนาจลงในปี พ.ศ. 2481 ดังนั้นบทบาทของรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ จึงไม่อาจ

⁶⁰Richard James Conghlin, op. cit., pp. 290-291.

⁶¹K. Perry Landon, op. cit., pp. 215-260.

⁶²C.D. Cowan, op. cit., p. 104.

มองเห็นได้ชัดเจนนักในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นโยบายต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาของชาวจีนเหล่านี้ก็ได้เป็นแนวทางประการหนึ่งของรัฐบาลชุดต่อมา ในการที่จะเพิ่มความเข้มงวดและเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนมากยิ่งขึ้น ในสมัยหลัง ๆ

3) ปัญหาการเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองเพื่อมาตุภูมิของชาวจีน

ปัญหาการเคลื่อนไหวกว้างทางการเมืองเพื่อเมืองแม่ของตน เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของชาวจีนในประเทศไทย เพราะนับแต่รัฐบาลถกมินตั้งได้ปกครองประเทศจีนจากการที่สามารถโค่นรัฐบาลแมนจูได้สำเร็จในปี พ.ศ. 2454 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวเพื่อเมืองแม่ของชาวจีนในประเทศไทยก็ได้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะรัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายที่จะยังคงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำในคานต่าง ๆ เห็นชาวจีนโพ้นทะเล และได้ส่งเสริมให้ชาวจีนเหล่านี้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประเทศจีนอีกด้วย⁶³ ซึ่งการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลจีนตลอดจนการเคลื่อนไหวของชาวจีนนี้ได้ส่งผลกระทบต่อกระเทือนทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

รัฐบาลไทยภายหลังเปลี่ยนแปลงปกครองจึงถือว่าไม่ชอบด้วยรัฐประศาสน์นโยบาย ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองตรวจตราและชี้คขวางการกระทำไปในทางเคลื่อนไหวและเผยแพร่ลัทธิการเมืองในหมู่ชาวจีน⁶⁴ สำหรับมาตรการควบคุมตัวของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับปัญหานี้มีหลายประการคือ

⁶³Sarasin Viraphol, loc. cit.

⁶⁴กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, แฟ้มเอกสารที่ 2/77 เรื่องคณะถกมินตั้ง, หนังสือที่ 630/13570 จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถึงนายกรัฐมนตรี, ลงวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2475.

3.1 การออกคำสั่งให้สมุหเทศาภิบาลสอดส่องและจับกุมการตั้งสมาคม
ก๊กมินตั๋ง ภายหลังจากที่ปกครองประเทศได้ไม่นาน รัฐบาลจึงมีคำสั่งถึงสมุหเทศาภิบาล
 ทุกมณฑลว่า เนื่องจากพฤติการณ์ที่ปรากฏแก่กระทรวงมหาดไทยในการปฏิบัติการของ
 เจ้าหน้าที่อื่นเกี่ยวกับคณะ "ก๊กมินตั๋ง" กระทรวงมหาดไทยยังเห็นว่าปฏิบัติด้วยความ
 ไม่แน่ใจในหลักการ เพราะไม่ทราบถึงฐานะและลักษณะของก๊กมินตั๋ง จึงเห็นเป็นการ
 สมควรที่จะชี้แจงให้ทราบว่า ก๊กมินตั๋งนั้นเป็นสมาคมใหญ่สมาคมหนึ่งในประเทศจีน มีวัตถุประสงค์
 เพื่อเผยแพร่ลัทธิการเมือง ซึ่งลัทธิเหล่านั้นไม่ชอบด้วยรัฐประศาสนนโยบาย และ
 อาจจะเป็นการชักชวนต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะ
 เหตุนี้สมาคมก๊กมินตั๋งจึงขอจดทะเบียนเป็นสมาคมตามกฎหมายไม่ได้ในกรุงเทพฯ

สำหรับหลักการที่เจ้าหน้าที่พึงยึดถือเพื่อปฏิบัติก็คือ ถ้าปรากฏว่ามีบุคคลใด
 หรือสมาชิกในสมาคมก๊กมินตั๋ง ใดก่อการสมาคมขึ้นในท้องที่ เช่น เมือง คุ้ม กรมการ มี
 สำนักงาน มีระเบียบข้อบังคับหรือแสดงวิธีการโดยเปิดเผย เช่น มีการประชุม มีการ
 เรียกสมาชิก หรือกระทำการใด ๆ อันแสดงให้เห็นว่าได้มีการก่อตั้งสมาคมขึ้น เจ้า
 หน้าที่ยอมมีอำนาจชักชวนมิให้กระทำการ เช่นนั้น และฟ้องร้องบุคคลที่สำแดงตนเป็น

สมาชิกในสมาคมที่ก่อขึ้นนั้น ได้ตามพระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ.

2468 มาตรา 367* ทั้งนี้ให้สมุหเทศาภิบาลถือเป็นหลักปฏิบัติการต่อไป⁶⁵

มาตรา 367 ของพระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ.
 2468 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ใดเป็นสมาชิกของสมาคมซึ่งตนรู้อยู่แล้วยังมิได้จดทะเบียนตาม
 กฎหมาย ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดของระวางโทษปรับไม่เกินร้อยบาท บุคคลผู้ได้รับมอบ
 หมายให้จัดการงานของสมาคมซึ่งมิได้จดทะเบียนตามกฎหมายนั้น ท่านว่ามีความผิดของ
 ระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท" คัดจาก "พระราชบัญญัติเพิ่มเติมกฎหมายลักษณะ
 อาชญา พุทธศักราช 2468" ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย) เล่ม 42 ลงวันที่ 21
 ธันวาคม พ.ศ. 2468, หน้า 242.

⁶⁵สำเนาคำสั่งลับที่ 74/7115, จากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยถึงสมุหเทศา-
 ภิบาลทุกมณฑล, ลงวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2475.

ถึงแม้รัฐบาลจะมีคำสั่งลับให้เจ้าหน้าที่ของทางราชการเพิ่มความเข้มงวด และทำการจับกุมชาวจีนที่ทำการเคลื่อนไหวกว้างขวางในเมือง แต่สมาชิกของพรรคก๊กมินตั๋ง ในประเทศไทยก็ยังคงทำการเคลื่อนไหวกว้างขวางในเมืองตลอดเวลาในหมู่ชาวจีน เพราะ ในขณะที่ประเทศไทยกำลังรุกรานประเทศจีนเพิ่มมากขึ้นทุกที โดยสมาชิกของพรรค ก๊กมินตั๋งได้เคลื่อนไหวกว้างขวางในรูปของสมาคมลับผ่านสมาคมต่าง ๆ ของชาวจีนซึ่งได้จดทะเบียน ถูกต้องตามกฎหมายอีกทอดหนึ่ง เพราะชาวจีนถือว่าการดำเนินการเผยแพร่ลัทธิทาง การเมืองของพรรคก๊กมินตั๋งนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือเป็นภัยแก่ประชาชนชาว ไทยหรือประเทศไทยแต่อย่างใด⁶⁶

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รัฐบาลไม่ยินยอมให้มีการกระทำดังกล่าวโดยเด็ด- ขาด และได้สืบความเคลื่อนไหวกว้างขวางในเมืองอย่างลับ ๆ ของสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋ง ตลอดเวลา⁶⁷ ในสมัยรัฐบาลคณะราษฎรจึงมีการจับกุมสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งซึ่งส่วนใหญ่ มักมีบัตรประจำตัวที่รัฐบาลจีนออกให้ และผู้ที่ถูกจับกุมและมีหลักฐานปรากฏชัดรัฐบาล ก็นำจะเนรเทศออกนอกประเทศ เพราะถือว่าเป็นบุคคลไม่พึงปรารถนาของประเทศไทย ดังนั้นการเนรเทศชาวจีนเหล่านี้จึงมีอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งบางครั้งก็มีจำนวนมาก บางครั้งก็มี จำนวนน้อยละกันไปทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการจับกุมปราบปรามของเจ้าหน้าที่แต่ละคราว เช่น ในต้นปี พ.ศ. 2479 ก็ได้มีการเนรเทศชาวจีน 15 คนกลับไปยังประเทศจีนด้วยเรือ

⁶⁶ สำเนาจดหมายของนายเลียง ซื่อจิ่ง ถึงจอมพลพระบริพัตร เสนาบดีกระทรวง มหาดไทย, เรื่องขอถอนแผนการกระทำของสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งในประเทศไทย, ลงวันที่ 2 มกราคม พ.ศ. 2475.

⁶⁷ หนังสือลับเลขที่ 503/2332, ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475, จาก เลขาธิการคณะรัฐมนตรีถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

* ตัวอย่างสำเนาภาพถ่ายบัตรสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งในประเทศไทยที่เจ้าหน้าที่ ตำรวจจับกุมได้จากชาวจีน ดูได้ในภาคผนวก

กลไฟชื่อ "เซลลาส" เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ต้องโทษจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง หลายครั้งแต่ยังไม่เช็ดหลาบ รัฐบาลจึงต้องเนรเทศออกจากประเทศไทยในฐานะบุคคลไม่พึงปรารถนา

3.2 การควบคุมการเรียกรับเงินทองเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองในประเทศ

จีน โดยปกติชาวจีนในประเทศไทยก็คล้ายคลึงกับชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศอื่น ๆ ซึ่งมักจะส่งทรัพย์สินและเงินทองกลับไปให้พี่น้องและครอบครัวของตนในประเทศจีน แต่ในระยะนี้เนื่องจากประเทศจีนถูกรุกรานอย่างหนักจากญี่ปุ่น ดังนั้นชาวจีนในประเทศไทยจึงนิยมส่งเงินกลับไปยังประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง เพื่อช่วยรัฐบาลจีนทำสงครามต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น

การที่ชาวจีนยังคงนิยมส่งเงินทองกลับไปช่วยเหลือรัฐบาลจีนเพิ่มมากขึ้นนี้ ได้ทำความไม่พึงพอใจแก่รัฐบาลคณะราษฎรมาก เพราะในขณะนั้นประเทศไทยเองก็กำลังเผชิญปัญหาการขาดแคลนเงินทองสำหรับพัฒนาประเทศให้พ้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ดังนั้นผลกำไรที่ได้จากการค้าขายของชาวจีนจึงแทบจะไม่มีเหลือไว้สำหรับรัฐบาลจะนำมาพัฒนาประเทศไทยเลย เชื่อกันว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ชาวจีนในประเทศไทยส่งเงินกลับประเทศของตนถึงปีละประมาณ 50 ล้านเหรียญ หรือเทียบเท่ากับ 37 ล้านบาทของค่าเงินไทยขณะนั้น⁶⁸ ซึ่งถ้าหากนำเงินที่ส่งกลับไปยังเมืองจีนนี้มาเปรียบเทียบกับจำนวนงบประมาณรายจ่ายของประเทศในขณะนั้น* แล้ว จะเป็นตัวเลขมหาศาลและสร้างความหนักใจแก่รัฐบาลไทยอย่างแน่นอน

⁶⁸ Charles Ryder Dibble, "The Chinese in Thailand against the Background of Chinese Thai Relations" (Dissertation for Ph.D. degree, Syracuse University, 1961), pp. 199-200.

*สถิติเงินงบประมาณรายจ่ายของประเทศไทยตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2475 - 2481, ๓ ได้จากการางที่ 3 ในภาคผนวก

ปัญหาการลักลอบส่งเงินออกนอกประเทศของชาวจีนได้มีมากยิ่งขึ้นอีก ถึงแม้รัฐบาลจะไม่พึงพอใจและหาทางป้องกันอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสมัยตอนปลายของรัฐบาลคณะราษฎร คือในปี พ.ศ. 2480 เพราะประเทศจีนถูกภัยโจมตีอย่างหนักหน่วงจากญี่ปุ่นอีกครั้งหนึ่งซึ่งเริ่มมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา ชาวจีนในประเทศไทยนอกจากจะช่วยกันโฆษณาภัยรุกรานของญี่ปุ่นและขอร้องไห้ชาวจีนทั่วไปร่วมมือกันแอนด์สืลันค้าและชาวญี่ปุ่นในประเทศไทยแล้ว ชาวจีนยังโหมการช่วยเหลือเมืองแม่ของตนโดยการเรียโร เงินทุน เพื่อส่งไปช่วยทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นกว่าปกติอีกด้วย⁶⁹

รัฐบาลไทยจึงไม่อาจจะปล่อยให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศเสียหายได้อีกต่อไป ดังนั้นจึงได้ร่างพระราชบัญญัติควบคุมการเรียโรขึ้น และสภาผู้แทนราษฎรก็ได้อนุมัติให้ร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ประกาศใช้ เป็นกฎหมายทันทีในวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2480 ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการเมืองระหว่างประเทศไทยกับญี่ปุ่นอีกด้วย โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ห้ามมิให้มีการเรียโรในหมู่ชาวจีนตามวิธีการต่าง ๆ ต่อไปนี้โดยเด็ดขาด

- 1) การเรียโรโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมทรัพย์สินมาใช้เป็นค่าปรับค่าเสียหาย ค่าธรรมเนียมหรือค่าหมาย หรือชดเชยแก่จำเลยในคดีอาญา
- 2) การเรียโรโดยกำหนดเก็บเงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นเป็นอัตราโดยคำนวณตามเกณฑ์ปริมาณสินค้า ผลประโยชน์หรือวัตถุประสงค์อย่างอื่น
- 3) การเรียโรอันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมทรามแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
- 4) การเรียโรอันอาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงถึงทางพระราชไมตรีต่อรัฐบาลต่างประเทศ

⁶⁹William G. Skinner, op. cit., p. 243.

5) การเรียไ้รเพื่อจัดหายุทธภัณฑ์ให้แก่ต่างประเทศ⁷⁰

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การเรียไ้รในหมู่ชาวจีนเพื่อนำเงินที่ได้มานี้ไปสนับสนุนการเคลื่อนไหวในทางการเมืองของพวกตนก็ยังคงมีตลอดเวลา แม้รัฐบาลจะเพิ่มความเข้มงวดกวดขันโดยการตรา พ.ร.บ. ฉบับนี้ ตลอดจนการสอดส่องและจับกุมชาวจีนที่มีพฤติการณ์ดังกล่าว แต่ชาวจีนก็สามารถหลบเลี่ยงและดำเนินการในเรื่องนี้ได้อย่างลับ ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรการในการควบคุมการส่งเงินออกนอกประเทศของเราในขณะนั้นยังไม่รัดกุมพอ เพราะธนาคารแห่งชาติที่จะทำหน้าที่ควบคุมปริวรรตเงินตราและการส่งเงินเข้าออกนอกประเทศและในประเทศอย่างเข้มงวดแบบปัจจุบันนี้ในขณะนั้นยังไม่ได้จัดตั้งขึ้นมาเลย

3.3 การควบคุมสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีน สิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนที่มีจำหน่ายในประเทศไทยขณะนั้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งตีพิมพ์ภายในประเทศไทยเองหรือสั่งมาจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือตำรา วารสาร หรือหนังสือพิมพ์จีน ส่วนมากมักช่วยกระตุนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อประเทศจีน แม้ว่าสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนเหล่านี้อาจจะมีความคิดเห็นขัดแย้งในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง เช่นบางพวกอาจจะสนับสนุนลัทธิชาตินิยมของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง บางพวกอาจจะสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งกำลังเจริญเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ แต่สิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนเหล่านั้นมักมีลักษณะเหมือนกันประการหนึ่งคือการกระตุนให้ชาวจีนในประเทศไทยมีความจงรักภักดีต่อเมืองแม่ของตน ตลอดจนการบันทึกกำลังกันสามัคคีเพื่อต่อต้านการโจมตีและบุกยึดครองของประเทศญี่ปุ่นที่ได้กระทำกับประเทศจีนอยู่ในขณะนั้น

ปัญหาการเคลื่อนไหวของสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีน จึงทำให้โอกาสที่รัฐบาลไทยจะบาดหมางกับรัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในขณะนั้นมีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรัฐบาล

⁷⁰ เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติควบคุมการเรียไ้ร พุทธศักราช 2480," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 50 (ภาค 2) (พระนคร: โรงพิมพ์เดลิแมล, 2482), หน้า 1044-1046.

จึงต้องเพิ่มความเข้มงวดกวดขันปัญหานี้โดยเฉพาะมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่เคยผ่านมา โดยรัฐบาลได้แก้ไขพระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ฉบับปี พ.ศ. 2470 ขึ้นใหม่ในตอนปลายปี พ.ศ. 2475 ทั้งนี้เพื่อที่จะนำมาใช้กำหนดและปราบปรามสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนโดยเฉพาะ เพราะรัฐบาลไม่ต้องการให้หนังสือพิมพ์ยุ้งส่ง เสริมให้เกิดความแตกร้างอันเป็นเหตุนำมาซึ่งความไม่สงบหรือกล่าวความอันเป็นเหตุนำมาซึ่งความยุ่งยากในทางต่างประเทศซึ่งรัฐบาลถือว่าเป็นของไม่พึงปรารถนา⁷¹

พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ. 2475 นี้ได้เพิ่มอำนาจแก่รัฐบาลมากยิ่งขึ้นกว่าที่แล้ว ๆ มา เพราะตาม พ.ร.บ. ฉบับนี้ ชาวหนังสือพิมพ์ทุกคนก่อนที่จะนำไปตีพิมพ์จำหน่ายต้องส่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลตรวจชาวเสียก่อน ซึ่งในการตรวจชาวหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนั้น เจ้าพนักงานผู้ตรวจชาวมีอำนาจที่จะห้ามไม่ให้โฆษณาหนังสือพิมพ์นั้นทั้งหมด หรืออนุญาตให้โฆษณาได้แต่ต้องขอความบางตอนออกหรือปิดข้อความบางตอนเสียไม่ให้เห็น ตามแต่พนักงานผู้ตรวจชาวจะเห็นสมควร พ.ร.บ. ฉบับนี้ยังได้ให้อำนาจแก่พนักงานการพิมพ์ที่จะสั่งห้ามจำหน่ายแจกหนังสือพิมพ์ใด ๆ รวมทั้งสั่งปิดหนังสือพิมพ์ใด ๆ ก็ตามที่ฝ่าฝืนกฎหมายตามที่เห็นสมควรได้อีกด้วย⁷²

ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลยังได้ตราพระราชบัญญัติการพิมพ์ขึ้นมาใช้อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจแก่พนักงานการพิมพ์มากยิ่งขึ้น ในการ

71 "คำสั่งคณะกรรมการการราชกิจเกี่ยวแก่พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย) เล่ม 49 ลงวันที่ 29 กันยายน 2475, หน้า 407.

72 "พระราชบัญญัติสมุดเอกสารและหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2475," ราชกิจจานุเบกษา (แผนกกฎหมาย), ลงวันที่ 29 กันยายน 2475, หน้า 404-406.

ที่จะห้ามมิให้สิ่งตีพิมพ์จากนอกประเทศ โดยเฉพาะสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีน เพื่อไม่ให้เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ภายหลังที่รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476 แล้ว เจ้าพนักงานการพิมพ์จึงได้มีคำสั่งห้ามมิให้สิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนหลายฉบับด้วยกัน เข้ามาจำหน่ายแจกในประเทศไทย เช่นในระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2478 เจ้าพนักงานการพิมพ์ก็ได้สั่งห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายหรือทำสิ่งตีพิมพ์จีนต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักร คือ หนังสือพิมพ์เซจูวียิป่อ ซึ่งออกที่สิงคโปร์ หนังสือพิมพ์ซุงฮวงยิป่อ ซึ่งออกที่ฮ่องกง และหนังสือจีน โองว่งว้ยคัง ซึ่งออกในประเทศจีน⁷³ และหนังสือจีนต่าง ๆ ที่มักใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนประถมของจีนต่อไปนี้อีก 3 เล่ม คือ 1) เขียวฮักกักง้อดักปิง และเขียวฮักกักง้อดักฉิวฮวย เล่ม 6 2) เขียวฮักเขี้ยวหวยค้ายปิง และเขียวฮักเขี้ยวหวยดักฉิวฮวย เล่ม 6 3) เขียวฮักเขี้ยวเซ็กค้ายปิง และเขียวฮักเขี้ยวเซ็กดักฉิวฮวย เล่ม 6⁷⁴ และในปี พ.ศ. 2479 รัฐบาลได้ประกาศห้ามสิ่งตีพิมพ์ต่อไปนี้เข้ามาในราชอาณาจักรอีก เช่น 1) สกเฮงเขี้ยวหวยก้าไกวจื่อ และสกเฮงเขี้ยวหวยก้าฮักฮวน เล่ม 6 2) สกเฮงเขี้ยวเสกก้าไกวจื่อ และสกเฮงเขี้ยวเสกฮักฮวน เล่ม 4 3) สกเฮงเขี้ยวเสกก้าไกวจื่อ และสกเฮงเขี้ยวเสกก้าฮักฮวย เล่ม 6 และ 4) หนังสือจีน ชื่อ "ฮันท้อเซียงฮักเซ็งเซียวคัก"⁷⁵

⁷³"ประกาศกระทรวงมหาดไทยห้ามมิให้หนังสือพิมพ์เข้ามาในสยาม," ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52 ภาค 1, ลงวันที่ 6 และวันที่ 9 กรกฎาคม 2478, หน้า 1164 และ 1343.

⁷⁴"ประกาศกระทรวงมหาดไทยห้ามมิให้สิ่งตีพิมพ์เข้ามาในสยาม," ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 52 ภาค 1, ลงวันที่ 20 และ 21 สิงหาคม 2478, หน้า 1688-1689.

⁷⁵"ประกาศห้ามสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนเข้ามาในสยาม," ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 53 ลงวันที่ 23 เมษายน และ 12 พฤษภาคม 2479, หน้า 220-221.

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลจะตราพระราชบัญญัติทั้งสอง ตลอดจนเพิ่มความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนมีอิทธิพลในการปลุกเร้าให้ชาวจีนในประเทศไทยดำเนินการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อเมืองแม่ของตน แต่ปัญหาการลักลอบนำสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งหนังสือพิมพ์และหนังสือต่าง ๆ ภาษาจีนเข้ามายังประเทศไทยก็ยังคงมีอยู่ตลอดเวลา แต่ชาวจีนก็ไม่สามารถกระทำได้อย่างเปิดเผยเช่นในอดีตที่ผ่านมา เพราะ พ.ร.บ. ทั้งสองฉบับนี้รัฐบาลได้เพิ่มบทกำหนดโทษผู้กระทำผิดมากขึ้นกว่ากฎหมายเดิมที่เคยใช้มา ในขณะที่เดียวกันหนังสือพิมพ์จีนที่พิมพ์จำหน่ายในประเทศไทยก็ยังพยายามที่จะหาช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อดำเนินการทางการเมือง เพื่อเมืองแม่ของตน โดยเฉพาะการแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ปู้้นและการคัดค้านการกระทำใด ๆ ที่รุนแรงของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีน เมื่อทางราชการจับกุมและสั่งปิดหนังสือพิมพ์ฉบับใด คณะผู้จัดพิมพ์หนังสือพิมพ์ชุดนั้นก็จะไปตั้งหนังสือพิมพ์ใหม่โดยใช้ชื่ออื่นอีก ทั้งนี้เพราะกฎหมายการพิมพ์ของเรายังมีช่องโหว่ให้ชาวจีนหลีกเลี่ยงการสั่งปิดแทนพิมพ์ได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อรัฐบาลสั่งปิดหนังสือพิมพ์ก๊วนหมินเยอะเป่าที่ไค เสนอข่าวเรื่องผู้ปู้้นบุกโจมตีประเทศจีน จนกระทั่งชาวจีนในกรุงเทพฯ ได้เดินขบวนในวันที่ 7 มีนาคม 2475 เพื่อมุ่งไปทำลายร้านค้าชาวผู้ปู้้น และรัฐบาลไทยต้องเข้าไปให้ความคุ้มครองชาวผู้ปู้้นและจับกุมชาวจีนได้ถึง 170 คน ต่อมาหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ก็ได้เปิดกิจการขึ้นมาใหม่โดยใช้ชื่อว่า หมินก๊วะ เยอะเป่า และใช้เจ้าหน้าที่กองบรรณาธิการ เดิมทั้งสิ้น⁷⁶

ถึงแม้ว่ามาตรการในการควบคุมสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นภาษาจีนจะยังมีข้อบกพร่อง จนกระทั่งชาวจีนสามารถหลบเลี่ยงและกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายต่าง ๆ ได้ไม่ลำบากนักก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์จีนตลอดจนสิ่งตีพิมพ์อื่น ๆ ของชาวจีนก็ได้รับการเอาใจใส่และเพิ่มความเข้มงวดตลอดมาในรัฐบาลชุดนี้ และในรัฐบาลชุดต่อมาสิ่งตีพิมพ์ภาษาจีนก็ได้รับการเข้มงวดมากยิ่งขึ้นกว่าสมัยใดที่เคยผ่านมา

⁷⁶William G. Skinner, *op. cit.*, p. 239.

4) การดำเนินนโยบายการ เมืองอื่น ๆ ของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับชาวจีน

นอกจากรัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับชาวจีนดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ในสมัยนี้รัฐบาลยังได้ดำเนินนโยบายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชาวจีนอีกหลายประการคือ

- 1) การขอสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของรัฐบาลจีน
- 2) ปัญหาสิทธิทางการเมืองของชาวจีน
- 3) ปัญหาการควบคุมโรงเรียนจีน

ปัญหาเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลภายหลังเปลี่ยนแปลงปกครองต้องเผชิญหน้า และต้องดำเนินนโยบายอย่างลุ่มลึกรอบคอบอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากการดำเนินนโยบายใด ๆ ในเรื่องเหล่านี้ผิดพลาดจะส่งผลกระทบต่อกระเทือนต่อประเทศชาติอย่างไม่มีปัญหา ทั้งในขณะนั้นและสมัยต่อ ๆ มา

4.1 การขอสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของรัฐบาลจีน ก่อนหน้าที่ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเพียงเล็กน้อย รัฐบาลจีนก็ได้แสดงที่ท่าและดำเนินวิธีการทางการทูตหลายอย่าง เพื่อจะหาทางให้ประเทศไทยเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับตนให้ได้ โดยในวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2475 นาย H.P. Kiang อุปทูตจีนประจำกรุงโตเกียวได้ขอหารือกับสถานทูตไทยในกรุงโตเกียว เพื่อขอตังข้าหลวง (Commissioner) มาประจำกรุงเทพฯ เพื่อจะสลักหลังบัญชีสินค้าที่จะส่งเข้าไปยังประเทศจีน ในวันรุ่งขึ้นสถานทูตจีนก็ได้ยื่นหนังสืออย่างเป็นทางการต่อสถานทูตไทยในญี่ปุ่น ซึ่งใจความสำคัญของหนังสือฉบับนั้นมีว่า "สืบเนื่องจากการสนทนาซึ่งเราได้กระทำกันเมื่อวานเกี่ยวกับการสลักหลังบัญชีสินค้าตามแหล่งกำเนิด (vise of certificate of origin) ข้าพเจ้าขอแจ้งให้ท่านทราบว่าโทรเลขอย่างเป็นทางการลงวันที่ 19 มิถุนายน 2475 ที่ได้รับจากกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ย้ว่ารัฐบาลคณะชาติแห่งสาธารณรัฐประเทศจีนได้ตราพระราชบัญญัติสำหรับสลักหลังบัญชีสินค้าตามแหล่งกำเนิดขึ้น ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน เป็นต้นไป แต่เนื่องจากประเทศจีนไม่มีสถานกงสุลในประเทศไทย

ไทย รัฐบาลคณะชาติจึงพิจารณาที่จะขอตั้งข้าหลวงพาณิชย์ (Commissioner) มาประจำที่กรุงเทพฯ พร้อมกับหน้าที่ในการสลักหลังบัญชีสินค้าเพื่อความสะดวกของพ่อค้าต่าง ๆ สถานทูตจีนจึงขอให้สถานทูตไทย ณ กรุงโตเกียวแจ้งเรื่องนี้ต่อรัฐบาลไทยเพื่อพิจารณา⁷⁷

ดังนั้นเมื่อรัฐบาลใหม่ปกครองประเทศแล้ว กระทรวงการต่างประเทศจึงได้นำข้อเสนอของรัฐบาลจีนนี้เสนอต่อนายกรัฐมนตรีทันที ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาลก็ตระหนักดีว่าเป็นความพยายามของรัฐบาลจีนที่จะหาทางเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศไทยให้ได้ หลังจากที่เคยได้รับการปฏิเสธและเพิกเฉยตลอดมาจากรัฐบาลไทยในสมัยอดีต รัฐบาลคณะราษฎรจึงต้องดำเนินนโยบายในเรื่องนี้อย่างรอบคอบ และเนื่องจากรัฐบาลเพิ่งบริหารประเทศเพียงชั่วคราวและยังไม่ได้เตรียมพร้อมใด ๆ ที่จะเผชิญปัญหานี้ ในที่สุดพระยามโนปกรณนิติธาดาในฐานะประธานกรรมการราษฎร (นายกรัฐมนตรี) จึงได้ทำหนังสือทูลเกล้าถวายขอคำปรึกษาของคณะพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ได้แสดงพระราชปรารภว่า "เรื่องทำสัญญากับจีนเป็นที่เชื่อได้ว่าคงจะต้องทำในเร็ว ๆ นี้ ดังนั้นเราควรเริ่มคิดวางนโยบายเสียแต่บัดนี้ว่าเราจะยอมและไม่ยอมอะไรบ้าง และควรพิจารณาว่าจะให้รัฐบาลจีนส่งผู้แทนเข้ามาเจรจาในกรุงเทพฯ หรือเราจะส่งผู้แทนของเราออกไปอย่างไรจะดีกว่า ถ้าเราหวังเห็นยาวไปจนเราทำสัญญาใหม่กับต่างประเทศทั่ว ๆ ไปได้แล้วจะดีมาก มิฉะนั้นจะยุ่งในเรื่อง Most Favoured Nation Clause กับเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและอะไรอีกหลายอย่าง ซึ่งเรายังถูกมัดมือมัดคั่นอยู่"⁷⁸

⁷⁷ กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, เอกสารแฟ้มที่ 6/77, "เรื่องรัฐบาลจีนขอตั้งข้าหลวงสลักหลังสินค้าประจำกรุงเทพฯ และขอตั้งข้าหลวงพาณิชย์," หน้า 1-2.

⁷⁸ หนังสือลับที่ 171/2527, จากกรมราชเลขาธิการถึงประธานกรรมการราษฎร, ลงวันที่ 22 สิงหาคม พุทธศักราช 2475.

การที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงแสดงพระราชปรารภในปัญหาเหล่านี้ เมื่อมาประกอบกับปัญหาอื่นที่รัฐบาลจีนได้แทรกแซงกิจการภายในของไทยตลอดมาในเรื่องปัญหาชาวจีน เช่น การกระตุ้นให้ชาวจีนโพ้นทะเลซึ่งรัฐบาลจีนถือว่าชาวจีนเหล่านี้เป็นพลเมืองของตนอยู่ตลอดเวลา ให้สำนึกตนเองอยู่เสมอว่าเป็นชาวจีน ดังนั้นจะต้องจงรักภักดีต่อประเทศจีนและรับใช้ผลประโยชน์ของรัฐบาลจีนอย่างมีประสิทธิภาพ⁷⁹ ดังนั้นในเวลาต่อมา รัฐบาลจึงได้ตอบปฏิเสธข้อเสนอของรัฐบาลจีนที่จะขอตั้งข้าหลวงพาณิชย์ประจำประเทศไทย

แต่การปฏิเสธของรัฐบาลไทยก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะรัฐบาลจีนยังยืนยันมาตรการสลักหลังบัญชีสินค้าทุกชนิดที่จะส่งไปจำหน่ายยังประเทศจีน พร้อมกันนั้นรัฐบาลจีนก็ได้เปลี่ยนท่าทีต่อของไทย โดยรัฐบาลจีนขออนุญาตที่จะส่งผู้ช่วยทูตพาณิชย์มาประจำกรุงเทพฯ เพื่อดำเนินการเรื่องนี้ แทนการขอตั้งข้าหลวงที่เคยได้รับการปฏิเสธมาแล้ว⁸⁰ รัฐบาลไทยจึงต้องพิจารณาปัญหานี้อย่างรอบคอบอีกครั้งหนึ่ง เพราะในขณะนั้นข้าว เป็นสินค้าออกที่สำคัญที่สุดของไทยและประเทศจีนก็เป็นตลาดข้าวที่สำคัญที่สุดอีกด้วย ควบคู่กันนี้ ในที่สุดรัฐบาลจึงตัดสินใจอนุญาตให้รัฐบาลจีนตั้งข้าหลวงมาประจำกรุงเทพฯ โดยมีหน้าที่สลักหลังบัญชีสินค้าเท่านั้น แต่ไม่ยินยอมให้มีฐานะเป็นตัวแทนทูตหรือกงสุล⁸¹ ต่อมา รัฐบาลจีนจึงได้แต่งตั้งนายเฉิน โชวหมิง (Mr. Chen Shou - ming) ซึ่งคนไทยทั่วไปขณะนั้น เรียกว่านายคันฉิวเม้ง และเคยดำรงตำแหน่งนายกสมาคมพาณิชย์จีนในประเทศไทยอยู่ก่อนแล้ว ให้ดำรงตำแหน่งข้าหลวงพาณิชย์จีน

⁷⁹ Stephen Fitzgerald, "China and Overseas Chinese : Perceptions and Politics," China Quarterly, No. 44, October/December, 1970, p. 2.

⁸⁰ ไบบันทีกเรื่องจีนขอตั้งผู้ช่วยทูตพาณิชย์, จากกระทรวงการต่างประเทศ ถึงประธานคณะกรรมการราษฎร, ลงวันที่ 26/6/2475.

⁸¹ เรื่องเดียวกัน.

ประจำกรุงเทพฯ เพื่อทำหน้าที่ตรวจลงตราบัญชีสินค้า

ภายในปีเดียวกันนั้นเอง รัฐบาลจีนก็เพียรพยายามเพื่อหาทางสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตด้วยวิธีอื่นอีก โดยกระทรวงการต่างประเทศจีนได้ส่งอธิบดีกรมการระหว่างประเทศมาเยือนไทย และได้ทบทวนถึงเรื่องการสถาปนาสัมพันธ์ภาพทางการทูตกับรัฐบาลไทย แต่รัฐบาลไทยก็ตอบไปว่ายังไม่พร้อม เพราะเกรงว่าหากมีการเปิดสถานเอกอัครราชทูตจีนในกรุงเทพฯ แล้วอาจเกิดปัญหาการปกครองภายในขึ้นได้ ดังนั้นเรื่องราวต่าง ๆ จึงซงักงันเพียงชั้นเจรจาเท่านั้น⁸²

ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2476 รัฐบาลจีนได้หาหนทางที่จะเริ่มต้นสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทยอีก โดยให้ข้าหลวงพาณิชย์จีนขออนุญาตออกหนังสือเดินทางให้แก่คนจีนที่จะกลับประเทศของตน โดยข้าหลวงพาณิชย์จีนให้เหตุผลว่า "สำนักงานผู้แทนทางการค้าของประเทศสาธารณรัฐจีนได้รับการร้องเรียนจากพลเมืองชาวจีนจำนวนมากเพื่อขอให้ออกหนังสือเดินทางสำหรับกลับประเทศจีนโดยตรงจากกรุงเทพฯ ไปยังฮั่วเถา ไฮโกว กวางโจว และเมืองอื่น ๆ ในประเทศจีน เขาถือว่าหนังสือเดินทางเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อจุดประสงค์ในการแสดงตัว เมื่อต้องถูกสอบสวนจากรัฐบาลจีน เพื่อแสดงว่าตนเองเป็นนักธุรกิจจากประเทศสยามอย่างแท้จริง ข้าพเจ้าได้แจ้งเรื่องนี้ไปยังรัฐบาลแห่งชาติที่นานกิง ซึ่งได้ตระหนักดีถึงฐานะความยุ่งยากของพลเมืองของตนเองในดินแดนนี้ ซึ่งยังไม่มีสถานกงสุลสำหรับดำเนินการเรื่องนี้ ดังนั้นรัฐบาลจึงสั่งให้ข้าพเจ้าแจ้งแก่ พณฯ ทาน และขออนุญาตจาก พณฯ ทาน เพื่อออกหนังสือเดินทางให้แก่ชาวจีน หวังว่า พณฯ ทานคงจะไม่ปฏิเสธวัตถุประสงค์ที่จะให้สำนักงานแห่งนี้ให้

⁸²สำนักแถลงข่าวจีน, "สถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐจีนประจำประเทศไทย," วารสารข่าวพิเศษประจำปักษ์, ฉบับที่ 8 (30 พฤษภาคม, พ.ศ. 2506), หน้า 4.

ดูแลสวัสดิการของพลเมืองของตน เมื่อเดินทางไปยังต่างประเทศ⁸³ ปัญหาเรื่องนี้เมื่อกระทรวงต่างประเทศได้รับแล้วก็นำเสนอที่ประชุมคณะรัฐมนตรีทันที และในการประชุมคณะรัฐมนตรีในวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2476 ที่ประชุมก็ได้ลงมติเห็นพ้องว่าจะยอมให้ไม่ได้ เพราะตามหลักปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศผู้แทนฝ่ายทูตหรือกงสุลเท่านั้นที่จะมีอำนาจออกหนังสือเดินทางได้ แต่สำหรับนายตันซิว เม่งที่รัฐบาลรับให้เป็นข้าหลวงพาณิชย์จีนในกรุงเทพฯ โดยได้ทำความเข้าใจแจ่มแจ้งแล้วว่าจะไม่มีหน้าที่และฐานะอย่างพนักงานทูตหรือกงสุลเลย คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้กระทรวงต่างประเทศตอบปฏิเสธขอเสนอดังกล่าว⁸⁴

ในปีต่อ ๆ มารัฐบาลจีนก็พยายามอีกหลายครั้ง เพื่อหาวิธีการต่าง ๆ สำหรับสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับไทย แต่ความพยายามของฝ่ายจีนทุก ๆ ครั้งก็ได้รับการปฏิเสธตลอดมา⁸⁵ การที่รัฐบาลคณะราษฎรสามารถตอบปฏิเสธฝ่ายจีน โดยที่ฝ่ายจีนไม่สามารถที่จะบีบบังคับให้ไทยยอมรับขอเสนอของตนได้เลย เพราะในขณะนั้นประเทศจีนกำลังอ่อนแอมากเนื่องจากถูกรุกรานอย่างหนักจากมหาอำนาจต่าง ๆ โดยเฉพาะญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลจีนก็อ่อนแอมาก เพราะต้องต่อสู้กับกำลังของพรรคคอมมิวนิสต์จีน รัฐบาลจีนจึงไม่มีพลังต่อรองเพียงพอที่จะกดดันให้ประเทศไทยยอมรับการทาบตามในเรื่องนี้ได้สำเร็จ

⁸³ Copy No. 4498, Letter from Mr. Tan Siew Meng, Trade Commissioner of the Republic of China, to H.E. Phya Abhai Rajamaitri, Acting Minister of Foreign Affairs, dated on 28th, June, 1933.

⁸⁴ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 13/2476 วันอังคารที่ 8 สิงหาคม พุทธศักราช 2476, เรื่องข้าหลวงพาณิชย์จีนขออนุญาตออกหนังสือเดินทางให้แก่คนจีนที่จะกลับประเทศจีน, หน้า 7/13.

⁸⁵ S.G. Ong, "Sino - Siamese Problem and Its Solution," China Weekly Review, No. 10 (November 9, 1935), p. 356.

4.2 ปัญหาสิทธิทางการเมืองของชาวจีน ปัญหาซึ่งสร้างความกังวลใจอย่างยิ่งต่อคนไทยในฐานะเจ้าของประเทศแทบทุกยุคทุกสมัย คือการที่ชาวจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยแต่มีอิทธิพลทาง เศรษฐกิจอย่างล้นเหลือ จะสร้างอำนาจทางการเมืองขึ้นมาในประเทศไทย ความหวั่นเกรงดังกล่าวของคนไทยจึงมีอยู่ตลอดมา เพราะแม่แก่ก่อนหน้าที่จะมีการเปลี่ยนแปลงปกครองในปี พ.ศ. 2475 นั้น นอกจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงตั้ง เลพระทัยในเรื่องเวลาอันเหมาะสมที่จะนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้แล้ว เหตุผลอีกประการหนึ่งของพระองค์ในเวลานั้นคือ การที่พระองค์ทรงวิตกว่าเมื่อนำระบอบรัฐสภามาใช้แล้ว คนจีนหรือพรรคการเมืองของคนจีนในเมืองไทยจะมีอิทธิพลเหนือกลุ่มอื่นใดในสภา เพราะเป็นพวกที่มีเงินมากที่สุด⁸⁶

ดังนั้นภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลจึงต้องพิจารณาปัญหาเรื่องชาวจีนจะเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองของประเทศอย่างรอบคอบที่สุดถึงแม้ว่าโดยปกติสิทธิทางการเมืองของแต่ละประเทศนั้น ผู้ที่จะมีสิทธิจะต้องเป็นผู้ถือสัญชาติของรัฐนั้น และทุกประเทศย่อมจะไม่ยอมให้สิทธิทางการเมืองแก่คนต่างด้าว⁸⁷ แต่ชาวจีนในประเทศไทยไม่ใช่จะมีแต่ชาวจีนต่างด้าวเท่านั้น หากแต่ยังประกอบด้วยลูกหลานภรรยาชาวจีน ตลอดจนชาวจีนที่ขอแปลงสัญชาติเป็นไทยอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวจีนประเภทหลังนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญและมีปริมาณมากกว่าชาวจีนที่ถือใบต่างด้าวโดยทั่วไปอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ได้ดำเนินนโยบายจำกัดสิทธิทางการเมืองของชาวจีนตั้งแต่เริ่มต้น ซึ่งการดำเนินการเพื่อจำกัดสิทธิทางการเมืองของชาวจีนนั้นรัฐบาลได้ดำเนินโดยวิธีการต่อไปนี้

⁸⁶ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, การเมือง = การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519) หน้า 251.

⁸⁷ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยคดีบุคคล (ธนบุรี: สำนักนิติบรรณาการ, 2514), หน้า 142.

1) การตราพระราชบัญญัติการเลือกตั้งและการที่ความของกระทรวงมหาดไทยในปัญหาเรื่องสัญชาติ

2) การดำเนินนโยบายไมยอมอนุญาตให้ชาวจีนแปลงสัญชาติเป็นไทย

4.2.1 การตราพระราชบัญญัติเลือกตั้งและการที่ความกฎหมายสัญชาติของกระทรวงมหาดไทย เมื่อได้มีการตราพระราชบัญญัติเลือกตั้งภายหลังการเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. 2475 แล้ว คณะราษฎรได้กำหนดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง และมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อย่างเข้มงวด ซึ่งมีผลทำให้ครอบครัวชาวจีนบางคน ซึ่งตามนิตินัยมีสัญชาติไทยส่วนใหญ่ ไม่มีสิทธิทั้งสองประการเลย เพราะตามกฎหมายเลือกตั้งของไทย พ.ศ. 2475-2476 ได้บัญญัติสิทธิของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไว้ดังนี้

1) จะต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมาย

2) ถ้าบิดาเป็นชาวต่างดาว ไม่ว่าจะบิดากับมารดาจะแต่งงานกันถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ผู้มีสิทธิฯ จะต้องเป็นคนที่ได้รับการศึกษาจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่ก็ต้องเป็นบุคคลที่เคยรับราชการ เกี่ยวข้องกับการทหาร หรือเป็นข้าราชการพลเรือนในตำแหน่งที่มีขึ้นเงินเดือนตั้งแต่ขั้นเสมียนขึ้นไป เป็นเวลาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป

3) ถ้าเป็นบุคคลที่แปลงสัญชาติเป็นไทย จะต้องมียุทธศาสตร์ตามข้อ 1 และจะต้องแปลงสัญชาติมาแล้ว ไม่น้อยกว่า 10 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติได้⁸⁸

⁸⁸William G. Skinner, Chinese Society in Thailand, An Analytical History (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962), p. 242.

ผู้แทนได้⁸⁹

จากการออกคำสั่งฉบับนี้ โดยวิธีการที่ความกฎหมายสัญชาติที่ยังขัดแย้ง และกำกวมอยู่ในขณะนั้น ระหว่างกฎหมายสัญชาติไทยและกฎหมายของจีน จึงทำให้หญิงไทยที่เป็นภรรยาชาวจีนต้องสูญเสียสิทธิที่ตนเองพึงมีพึงได้อย่างน่าเสียดาย แต่ครอบครัวชาวจีนในสมัยนั้นก็เหมือนกับชาวไทยโดยทั่วไป คือยังมีความสนใจและห่วงแหนสิทธิทางการเมืองของตนน้อยมาก ในขณะที่เดียวกันครอบครัวชาวจีนส่วนใหญ่ในขณะนั้นต่างให้ความสำคัญในการประกอบธุรกิจการค้าและสนใจในการเมืองของประเทศจีนมากกว่า⁹⁰ แต่อาจเป็นไปได้ว่า การดำเนินนโยบายจำกัดสิทธิทางการเมืองครอบครัวชาวจีนได้ก่อให้เกิดผลเสียหายเช่นกัน เพราะเท่ากับผลักดันให้ลูกหลานครอบครัวชาวจีนมีความภักดีต่อประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ของรัฐบาลจีน เพราะรัฐบาลจีนคณะชาติได้ส่งเสริมให้ชาวจีนโพ้นทะเลมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประเทศจีนตลอดเวลา⁹¹

4.2.2 นโยบายไม่ยินยอมอนุญาตให้ชาวจีนแปลงสัญชาติเป็นไทย
ถึงแม้ในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ. 130 ขึ้นมา โดยที่รัฐบาลในขณะนั้นต้องการให้เป็นมาตรการสำหรับดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนคนจีนกับคนไทยเข้าด้วยกัน⁹² แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว การดำเนินนโยบายอนุญาต

⁸⁹ กระทรวงมหาดไทย, "คำสั่งกระทรวงมหาดไทยถึงสมุหเทศาภิบาลทุกมณฑล, ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2476," เทศาภิบาล, เล่มที่ 33 (ตอน 1-12), พ.ศ. 2476, หน้า 234-235.

⁹⁰ William G. Skinner, op. cit., p. 243.

⁹¹ Sarasin Viraphol, op. cit., p. 19.

⁹² พวงร้อย กล่อมเอียง, "พระบรมราโชบายเกี่ยวกับปัญหาชาวจีนในพระราชอาณาเขต รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว" (ปริทัศน์นิพนธ์การศึกษา มหามบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2516), (อักษสำเนา), หน้า 168.

ให้ชาวจีนแปลงสัญชาติเป็นไทยก็ประสบปัญหาทันที เพราะรัฐบาลคณะราษฎร เกรงกลัวปัญหาสิทธิทางการเมืองของผู้ที่แปลงสัญชาติที่จะติดตามมา และรัฐบาลก็ไม่ประสงค์ที่จะให้ชาวจีนที่แปลงสัญชาติเป็นไทยเหล่านี้ เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองของประเทศ เพราะชาวไทยเองในขณะนั้นส่วนใหญ่ นอกจากจะมีฐานะ เศรษฐกิจและความรู้ความสามารถต่ำกว่าชาวจีนโดยทั่วไปแล้ว ความตื่นตัวทางการเมืองของชาวไทยโดยทั่วไปก็ยังมียุ่ น้อยมาก

ด้วยเหตุนี้เองในการประชุมคณะรัฐมนตรีประจำวันพุธที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2476 ที่ประชุมได้ลงมติว่า "ไม่ควรให้คนจีนแปลงชาติเป็นไทย โดยให้กระทรวง ยุติธรรมไปพิจารณาหาแนวทางประกอบความคำร้ต่อไป"⁹³ ต่อมาในเดือน เมษายน พ.ศ. 2477 กระทรวงยุติธรรมจึงได้เสนอบันทึกเรื่องนี้ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา โดย กระทรวงยุติธรรมได้ให้ความเห็นว่า ความจริงสิทธิของจีนที่ไม่ได้แปลงชาติก็ไม่แตกต่าง กับสิทธิของคนไทยก็มากนัก แต่ขอสำคัญถ้าอนุญาตให้แปลงชาติแล้วจะมีสิทธิตามกฎหมาย เลือกลงขึ้น เข้าใจว่ารัฐบาลยังไม่ประสงค์ให้สิทธินี้ จึงเห็นว่าไม่ควรให้จีนแปลงชาติ เป็นไทย โดยอาศัยความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติแปลงชาติ ร.ศ. 130 ซึ่งมีความว่า "การที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้แปลงชาตินั้น สิ้นสุดแล้วแต่รัฐบาลจะเห็นสมควร ทั้งสิ้น"⁹⁴

ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมารัฐบาลจึงดำเนินนโยบายไม่ยินยอมอนุญาตให้ชาวจีน ว่างค้าแปลงชาติเป็นไทยตลอดมา ถึงแม้ว่านักวิชาการชาวตะวันตกคือนาย Richard James Coughlin จะได้แสดงสถิติตัวเลขชาวจีนที่ได้รับอนุญาตให้แปลงสัญชาติเป็นไทย

⁹³ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 19/2476 (สมัยที่ 2) วันพุธที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2476, เรื่องคนจีนขอแปลงชาติเป็นไทย, หน้า 8.

⁹⁴ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 1/2477 วันอังคารที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2477, เรื่องคนจีนขอแปลงสัญชาติ, หน้า 5.

ในช่วงปี พ.ศ. 2478 - 2481 มีถึง 244 คน⁹⁵ จำนวนชาวจีนที่แปลงสัญชาติมา เป็นไทยนี้คงจะไม่ใช่ว่าชาวจีนต่างค้ำวอย่างแน่นอน แต่อาจจะ เป็นลูกหลานชาวจีนที่เกิด ในประเทศไทย หรือหญิงไทยที่มีสามีเป็นชาวจีนต่างค้ำว แล้วได้ถือสัญชาติเป็นจีนไปด้วย สาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง เนื่องจากปัญหาความกำกวมของกฎหมายสัญชาติที่รัฐบาลถือปฏิบัติ ในขณะนั้น ต่อมาบุคคลเหล่านี้เกิดความเกรงกลัวมาตรการ การเพิ่มความเข้มงวดและการ จำกัดสิทธิต่าง ๆ ของรัฐบาลที่มีต่อชาวจีน บุคคลเหล่านี้จึงอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย ขอล้อมกลับมา มีสัญชาติไทยตั้งเดิม

แต่ในกรณีชาวจีนต่างค้ำวแท้ ๆ นั้นรัฐบาลคณะราษฎร ไม่ยินยอมอนุญาต ให้มีการแปลงสัญชาติโดยเค็ดขาด ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2477 กระทรวงต่าง- ประเทศได้เสนอเรื่องชาวจีนต่างค้ำวคนหนึ่งขอแปลงสัญชาติเป็นไทยมาให้คณะรัฐมนตรี พิจารณา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งนั้นก็ไม่ยินยอมอนุมัติ โดยให้เหตุผลต่อกระทรวง ต่างประเทศว่า "เพราะเรายังไม่มีกฎหมายให้ราษฎรโอนมาเป็นพลเมืองได้"⁹⁶ ถึงแม้ชาวจีนต่างค้ำวจะขอแปลงสัญชาติอยู่ตลอดเวลาก็ตาม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2480 พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา ในฐานะนายกรัฐมนตรีได้นำปัญหานี้ให้คณะรัฐมนตรี พิจารณาใหม่อีกครั้งหนึ่ง แต่ในที่สุดคณะรัฐมนตรีก็ได้ลงมติยืนยันว่ายังไม่ควร เปลี่ยน นโยบายเดิมที่เ้ามา โดยให้เหตุผลว่า "นโยบายที่ไม่ยอมให้คนจีนแปลงสัญชาติเป็นไทย ในขณะนี้ยังเป็นประโยชน์อยู่ เพราะคนจีนได้รับความคุ้มครองอย่างคนไทยอยู่แล้วโดย ห่วงไป แม้โดยพฤตินัยจะมีผลแตกต่างกับคนไทยอยู่บ้างก็ตาม แต่เมื่อเทียบกับคน

⁹⁵Richard James Coughlin, The Chinese in Bangkok : A Study of Culture Persistence (Unpublished: Ph.D., dissertation, Yale University, 1953), p. 429.

⁹⁶รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 1/2477 วันอังคารที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2477, เรื่องนายปุ้ยจ้วนขอแปลงชาติเป็นไทย, หน้า 6.

ทางก้าวอื่น ๆ คนจีนยังได้รับผลดีที่ว่า และประเทศสยามยังไม่ปรารถนาจะทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศจีนในเวลาเร็วนัก ถ้ายอมให้คนจีนแปลงชาติเป็นคนไทยได้ ก็เสมือนหนึ่งยอมรับว่า คนจีนในประเทศสยามมีฐานะยิ่งหย่อนกว่าคนไทยมากและไม่มั่นคงเสียแล้ว จึงยังไม่สมควรที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายในขณะนี้..."⁹⁷

ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงเชื่อว่ารัฐบาลคณะราษฎรไม่ยินยอมให้ชาวจีนต่างก้าวแปลงสัญชาติเป็นไทยอย่างแน่นอน เพราะรัฐบาลไทยในขณะนั้นนอกจากไม่ต้องการจะมีสัญญาไมตรีทางการทูตกับจีนแล้ว รัฐบาลยังไม่ต้องการให้ชาวจีนเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองของประเทศโดยวิธีอาศัยการแปลงสัญชาติอีกด้วย

4.3 ปัญหาการควบคุมโรงเรียนจีน เนื่องจากชาวจีนในประเทศไทยก็เหมือนกับชาวจีนทั่วไปในเมืองแม่ของตน ซึ่งถือว่า "จีน" เป็นทั้งประเทศ (Chung - kuo) และเป็นทั้งวัฒนธรรม (Chung - hua) ดังนั้นในฐานะที่เป็นวัฒนธรรมประเทศจีนจึงต้องขยายไปยังทุกแห่งที่ชาวจีนอาศัยอยู่⁹⁸ ภารกิจหลักของชาวจีนโพ้นทะเลจึงต้องรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมและความเป็นจีนของตน และจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องรักษาไว้ซึ่งระบบการศึกษาแบบจีน เพื่อคงความเป็นจีนอยู่ชั่วกัลปาวสาน แม้จะได้รับการชิงชังรังเกียจจากชาวพื้นเมืองเจ้าของประเทศที่ตนอาศัยอยู่ก็ตาม⁹⁹

⁹⁷ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 9/2480 วันพุธที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2480, เรื่องคนจีนขอแปลงชาติเป็นคนไทย (เนื่องจากรายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 5/2480 ข้อ 14), หน้า 39.

⁹⁸ Franz Schurmann, "Chinese Society," International Encyclopedia of Social Sciences, Vol. 2 (London: McMillan and Free Press, 1968), p. 409.

⁹⁹ Stephen Fitzgerald, op. cit., p. 2.

แต่การที่ชาวจีนเอาโรงเรียนมาเป็นสถาบันอบรมถ่ายทอดวัฒนธรรม (Culture Transmission) ตลอดจนการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมเพิ่มมากขึ้นตลอดมานับแต่รัฐบาลจีนคณะชาติได้ปกครองประเทศจีน โรงเรียนจีนจึงมิใช่จะเป็นอุปสรรคต่อการผสมกลมกลืน (Assimilation) ลูกหลานชาวจีนที่เกิดในเมืองไทยให้มีความเป็นไทยเท่านั้น แต่โรงเรียนจีนในสมัยนี้ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองของประเทศจีนอีกด้วย ดังนั้นรัฐบาลคณะราษฎรจึงต้องเพิ่มความเข้มงวดในการควบคุมโรงเรียนจีนตั้งแต่แรกเริ่ม

4.3.1 มาตรการควบคุมโรงเรียนจีน ในปลายปี พ.ศ. 2475 มาตรการแรกที่รัฐบาลนำมาใช้กับโรงเรียนจีนคือ การประกาศให้กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนชาวจีนใหญ่ที่สุดในประเทศไทยเป็นเขตบังคับใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ซึ่งมีผลทำให้ลูกหลานชาวจีนทุกคนในกรุงเทพฯ ต้องเรียนหนังสือภาคบังคับประถมศึกษา เป็นภาษาไทยส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะรัฐบาลต้องการจำกัดการเรียนภาษาจีนให้ลดลงกว่าเดิม ดังนั้นชาวจีนในกรุงเทพฯ จึงได้ทำการเคลื่อนไหวทันที โดยโรงเรียนจีนต่าง ๆ ได้ส่งใบแจ้งความถึงผู้ปกครองนักเรียนทุกคน เพื่อที่จะร่วมมือกันขอร้องให้รัฐบาลผ่อนผันกำหนดเวลาให้นักเรียนมีเวลาเรียนภาษาจีนเท่ากับภาษาไทย¹⁰⁰ ต่อมาชาวจีนในกรุงเทพฯ ได้เปิดประชุมลับ ที่สมาคมพาณิชย์จีนในวันที่ 2 และวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2475 และในที่ประชุมมีมติให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง โดยเลือกจากสมาคมจีนต่าง ๆ 15 แห่งด้วยกัน เพื่อทำหน้าที่ยื่นเรื่องราวขอผ่อนผันต่อสภาผู้แทนราษฎรในสัปดาห์นั้น ซึ่งจะในวันหนึ่งวันใดสุดแล้วแต่คณะกรรมการจะเห็นสมควร หรือมิฉะนั้นจะเดินขบวนมายื่นคำร้องต่อรัฐบาลเลยก็แล้ว ¹⁰¹ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ให้อธิบดีกรมตำรวจนัดใหญ่แทน

¹⁰⁰ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี วันพุธที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2475, เรื่องโรงเรียนจีนทมิฬสงใบแจ้งความถึงผู้ปกครองนักเรียน, หน้า 1.

¹⁰¹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี วันพฤหัสบดีที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2475, เรื่องภาษาจีนและคนจีนในสยาม, หน้า 3.

สมาคมและโรงเรียนจีนต่าง ๆ มาพบอธิบดีกรมตำรวจในวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2475 โดยอธิบดีกรมตำรวจได้กำชับห้ามปรามไม่ให้ชาวจีนทำการ เอิกเกริกเป็นที่ตื่น ตื่นต่อ มหาชน ถ้ามีทุกขรอนก็ให้ตั้งผู้แทนทำคำร้องทุกข์ไปยื่นต่อรัฐบาลโดยสุภาพ¹⁰²

ต่อมาผู้นำชาวจีน 9 คน พร้อมควยรายชื่อบัญชีห้างร้านคนจีน 332 แห่ง และบัญชีห้างวาชาวาชาจีนอีก 6,137 คนได้ยื่นคำร้องต่อรัฐบาลในเดือนมีนาคมนั้นเอง โดยยื่นคำร้องต่อรัฐบาลให้ผ่อนผันให้มีการสอนภาษาจีนมากกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งสอนได้มากที่สุดไม่เกินสัปดาห์ละ 7 ชั่วโมง¹⁰³ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีในเดือนเมษายน พ.ศ. 2476 ก็ได้ลงมติให้รัฐบาลทออบปฏิเสธไป เพราะถือว่าคำร้องดังกล่าว เป็นการขัดกับพระราชบัญญัติประถมศึกษา และขัดกับพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎรที่ประกาศใช้มาแล้วตั้ง 15 ปี แต่ไม่ได้บังคับกวดขันกันมา ดังนั้นรัฐบาลจะให้ประโยชน์ออกนอกหลักการไปเป็นพิเศษแก่โรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งไม่ได้¹⁰⁴

นอกจากนั้นรัฐบาลยังเพิ่มความเข้มงวดไม่ยินยอมให้ครูจีนที่ไม่มีคุณวุฒิ ตามที่กฎหมายบัญญัติทำการสอนภาษาจีนในโรงเรียนจีนอีกต่อไป เพราะรัฐบาลรู้ว่า ครูจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นพวกชาตินิยมรุนแรง และมักเป็นสมาชิกพรรคก๊กมินตั๋งซึ่งรัฐบาลจีนส่งมาอีกทีหนึ่ง การที่รัฐบาลเพิ่มความเข้มงวดจับกุมครูชาวจีนที่ไม่มีคุณวุฒิภาษาไทย ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้โรงเรียนจีนส่วนใหญ่ต้องทำหนังสือขอผ่อนผันต่อรัฐบาล เพื่อขออนุญาตให้แก่ครูจีนที่ยังไม่รู้ภาษาไทยเข้าทำการสอนในโรงเรียนจีนอีกต่อไปเช่นเคย แต่รัฐบาลก็ได้ทออบปฏิเสธและไม่ยินยอมผ่อนผันอีกอย่างเด็ดขาด โดยรัฐบาลให้

¹⁰² เรื่องเดียวกัน.

¹⁰³ K. Perry Landon, *op. cit.*, p. 271.

¹⁰⁴ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 17/2476 วันพุธที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2476, เรื่องจีนขอให้โรงเรียนจีนปฏิบัติไปตามเดิม, หน้า 1-2.

เหตุผลว่า "การร้องเรียนดังกล่าว เป็นความผิดแยกไปจากความมุ่งหมายของกฎหมายที่ประสงค์จะให้พลเมืองได้รับการศึกษาภาษาไทยโดยทั่วถึงกัน และบัดนี้ก็พอจะหาครูจีนที่รู้ภาษาไทยได้แล้ว ซึ่งไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะผ่อนผันให้ตามที่ขอ" ¹⁰⁵

การที่รัฐบาลได้ปฏิเสธการผ่อนผันใด ๆ ต่อโรงเรียนทุกครั้งที่ผ่านมา ชาวจีนไม่มีทางออกใด ดีกว่าการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะชาวจีนในยุคนี้มีความคิดว่าการศึกษาภาษาไทยเป็นการสูญเสีย มีคุณค่าน้อยกว่าปล่อยให้ลูกหลานของตนอยู่บ้านเฉย ๆ ทำงานหาเงินทอง ¹⁰⁶ ภัยเหตุนี้ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาเดือนมีนาคม พ.ศ. 2476 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2478 รัฐบาลจึงได้สั่งปิดโรงเรียนจีนที่ฝ่าฝืนกฎหมายรวม 79 โรงเรียนด้วยกัน ¹⁰⁷ เมื่อชาวจีนประสบกับปัญหาการสั่งปิดโรงเรียนจีนเพิ่มมากขึ้น โรงเรียนจีนจึงหันไปใช้วิธีหลีกเลี่ยงกฎหมายโดยการตั้งโรงเรียนระดับมัธยมเพิ่มมากขึ้น เช่นการเปิดแผนกฝึกหัดครูที่โรงเรียนหงหวอน การเคลื่อนไหวจัดตั้งวิทยาลัยพาณิชย์ชื่อ หว่าเฉียววิทยาลัย ภายใต้การอุปถัมภ์ของสมาคมพาณิชย์จีน ¹⁰⁸ และการตั้งแผนกมัธยมในโรงเรียนชงชิต โรงเรียนยกหมิน โรงเรียนเฉยอิง ตลอดจนการเปิดแผนกมัธยมในโรงเรียนจีนที่เคยมีแต่แผนกประถมศึกษาในโรงเรียนจีนตามจังหวัดใหญ่ ๆ

---

¹⁰⁵ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี (สมัยที่ 2) ครั้งที่ 3/2476 วันเสาร์ที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2476, เรื่องโรงเรียนจงหัววิทยาลัยขอผ่อนผันให้บุคคลที่ยังไม่มีความรู้ภาษาไทยเป็นครู, หน้า 3.

¹⁰⁶ Boonsanong Punyodyana, "Chinese - Thai Differential Assimilation in Bangkok" (Unpublished: Data Paper No. 79, Southeast Asian Program, Department of Asian Studies, Cornell Cornell University, 1971), p. 21.

¹⁰⁷ William G. Skinner, op. cit., p. 229.

¹⁰⁸ กรมวิสามัญศึกษา, "โรงเรียนราษฎร์เพื่อสอนภาษาจีน," เอกสารการศึกษากรมวิสามัญศึกษา ฉบับที่ 7 (พระนคร: โรงพิมพ์ทางพิมพ์เพชรรัตน์, 2500), หน้า 10.

อีกหลายแห่ง¹⁰⁹ แต่การหลีกเลี่ยงโดยวิธีนี้ของโรงเรียนจีน เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลดี
 ตระหนักดีว่า เด็กนักเรียนจีนส่วนใหญ่ในโรงเรียนเหล่านี้ถึงแม้ได้เข้าโรงเรียนถึง 3 ปี
 หรือมากกว่านั้นก็ยังไม่สามารถอ่านหนังสือไทยออก แม้ว่าตามตารางเรียนที่คิดไว้ใน
 หองเรียนจะมีการสอนที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยไม่น้อยกว่าวันละ 3 ชั่วโมง แต่ความจริง
 โรงเรียนจีนได้ละเลยและลัดลอบเพิ่มการสอนที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนอยู่ตลอดเวลาส่วนใหญ่
 ในตารางเรียนที่ได้ปฏิบัติกันจริง ๆ ในแต่ละวัน¹¹⁰ ดังนั้นในต้นปี พ.ศ. 2479
 กระทรวงศึกษาธิการจึงทำหนังสือให้โรงเรียนจีนประเภทนี้เพื่อแจ้งให้ทราบว่ากระทรวง
 ศึกษาธิการได้ถอนอนุมัติการเทียบหลักสูตรประถมศึกษาในโรงเรียนจีน และให้โรงเรียน
 จีนสิ้นภาวะจากการเป็นโรงเรียนประถมศึกษาตามพระราชบัญญัติตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน
 พ.ศ. 2478 เป็นต้นไป¹¹¹

ภายหลังที่โรงเรียนจีนได้รับหนังสือจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว โรงเรียน-
 จีนต่าง ๆ ในพระนคร เช่น โรงเรียนกวงสิว 1, โรงเรียนกวงสิว 2
 โรงเรียนซุ่ยฮัน โรงเรียนชินหมิน โรงเรียนเหม่งเหม่ง และโรงเรียนห่อมัน จึงได้
 ทำคำร้องยื่นอุทธรณ์ต่อ พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เพราะ
 โรงเรียนจีนเหล่านี้ถือว่าคำสั่งฉบับนี้เป็นการสร้างความเดือดร้อนและไม่เป็นธรรมต่อ
 พวกตนอย่างยิ่ง¹¹² ต่อมาคณะรัฐมนตรีจึงนำปัญหานี้เข้าหารือในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี

¹⁰⁹ Ibid., p. 233.

¹¹⁰ K. Perry Landon, op. cit., pp. 270-271.

¹¹¹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 48/2477 วันจันทร์ที่ 21 มกราคม
 พ.ศ. 2477, เรื่องผู้จัดการโรงเรียนจีนร้องเรียนเรื่องกระทรวงธรรมการสั่งให้สิ้น
 ภาวะโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 10-11.

¹¹² เรื่องเดียวกัน.

และตกลงหาทางออกให้กระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนจีนต่าง ๆ ที่ได้รับความกระทบกระเทือนจากคำสั่งดังกล่าว โดยรัฐบาลตกลงให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการพิจารณาเทียบหลักสูตรและอัตราเวลาเรียนโรงเรียนราษฎรที่ยังปรารถนาจะเป็นโรงเรียนประถมศึกษา โดยกำหนดให้โรงเรียนเหล่านี้ต้องสอนภาษาไทยสัปดาห์ละ 23 ชั่วโมง พร้อมด้วยการกำหนดวิชาที่สอนภาษาไทย นอกเหนือจากเวลาที่สอนภาษาไทยตามหลักสูตรเวลานี้แล้ว โรงเรียนเหล่านั้นจะสอนวิชาอื่นใดรัฐบาลไม่ขัดข้อง¹¹³

นอกจากรัฐบาลจะควบคุมโรงเรียนจีนในเรื่องเหล่านี้แล้ว รัฐบาลยังเพิ่มความเข้มงวดในเรื่องหนังสือเรียนภาษาจีนอีกด้วย เพราะรัฐบาลตระหนักดีว่าโรงเรียนจีนส่วนใหญ่ักเอาตำราหนังสือเรียนประเภทปลูกฝังลัทธิชาตินิยมและลัทธิการเมืองที่นิยมในประเทศจีนเข้ามาใช้เป็นตำราอบรมนักเรียนจีนตลอดมาในอดีต เมื่อรัฐบาลปกครองประเทศแล้ว รัฐบาลคณะราษฎรจึงเพิ่มความเข้มงวดในเรื่องนี้ควบคู่ไปกับมาตรการอื่น ๆ สำหรับควบคุมโรงเรียนจีนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลอาศัยอำนาจตามความมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พ.ศ. 2461 ซึ่งบัญญัติว่า "เสนาบดีกระทรวงธรรมการมีอำนาจที่จะประกาศห้ามไม่ให้ใช้สมุดหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งเป็นเครื่องศึกษาในโรงเรียน ถ้าพิจารณาเห็นว่า เป็นทำนองฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีงาม หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือจงใจให้กุลบุตรผู้สรวนเสี้ยมรยาท เมื่อจะห้ามสมุดหนังสือเล่มใดกระทรวงธรรมการจะได้ลงโฆษณาระบุชื่อสมุดหนังสือเล่มนั้นในราชกิจจานุเบกษา"¹¹⁴ ด้วยเหตุนี้เองในปี พ.ศ. 2475 กระทรวงศึกษาธิการจึงมีคำสั่งห้ามไม่ให้ใช้หนังสือจีนต่าง ๆ ถึง 50 เล่ม¹¹⁵ และในขณะปลายปี

¹¹³ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 79/2478 วันศุกร์ที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2478, เรื่องโรงเรียนจีน, หน้า 6.

¹¹⁴ "พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พุทธศักราช 2461," ประชุมกฎหมายประจำศก เล่มที่ 31 (พระนคร: โรงพิมพ์เดลิเมต, 2477), หน้า 115.

¹¹⁵ R.J. Coughlin, op. cit., p. 229.

พ.ศ. 2479 ยังได้คำสั่งไม่ให้ใช้หนังสือค่าวิชาเรียนในโรงเรียนจีนอีก 39 เล่ม¹¹⁶
จากการเพิ่มความเข้มงวดต่าง ๆ เพื่อควบคุมโรงเรียนจีน จึงทำให้
จำนวนโรงเรียนจีนในประเทศไทยขณะนั้นลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว เช่นเดิมในปี
พ.ศ. 2476 มีโรงเรียนจีนทั้งสิ้น 271 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่มีแผนกมัธยม
อยู่ 17 โรงเรียนด้วยกัน แต่พอมาถึงปลายปี พ.ศ. 2477 โรงเรียนจีนที่เปิดแผนก
ชั้นประถมเหลือเพียง 193 แห่ง ส่วนโรงเรียนจีนแผนกมัธยมก็เหลือเพียง 2 โรงเรียน
เท่านั้น¹¹⁷

4.3.2 การตราพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับใหม่เพื่อควบคุมโรงเรียน
จีน นอกจากรัฐบาลจะเพิ่มความเข้มงวดต่าง ๆ เพื่อควบคุมโรงเรียนจีนให้ดำเนินไป
ตามนโยบายทางการ เมืองและการศึกษาของประเทศชาติ จนกระทั่งชาวจีนในประเทศ
ไทยเพิ่มความไม่พอใจมากขึ้นตลอดเวลา ถึงกับสมาคมนักเรียนไทยในประเทศจีนเคย
เปิดประชุมกันเพื่อขอร้องให้รัฐบาลจีนขึ้นภาษีชาวจากประเทศไทยเพื่อแก้แค้นรัฐบาล
ไทย¹¹⁸ ตลอดจนการขอความร่วมมือพ่อค้าชาวในประเทศไทยและในอินโดจีนให้

¹¹⁶ "ประกาศกระทรวงธรรมการ เรื่องห้ามไม่ให้ใส่สมุดหนังสือเป็นเครื่องศึกษา
ในโรงเรียน," ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 53 ลงวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2479
และ วันที่ 8 และ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2479, หน้า 2110-2112, หน้า 2242
และหน้า 3984.

¹¹⁷ Department of Secretary General of Council, Statistical
Year Book of the Kingdom of Thailand, No. 18 (B.E. 2476-2477),
pp. 418-419.

¹¹⁸ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 16/2478 วันศุกร์ที่ 24 พฤษภาคม
พ.ศ. 2478, เรื่องสมาคมนักเรียนต่างดาว เปิดประชุมเกี่ยวกับการขึ้นภาษีชาวสยาม,
หน้า 11.

ให้รวมมือกันบอยคอตสินค้าชาวจากประเทศไทย¹¹⁹ แต่รัฐบาลก็ไม่หวั่นเกรงการเคลื่อนไหวคัดค้านใด ๆ จากชาวจีน เพราะในเวลาต่อมารัฐบาลก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ 2 ในปี พ.ศ. 2479 ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองนี้ได้แก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติเดิมที่ยังมีช่องโหว่ที่ชาวจีนสามารถหลบเลี่ยงกฎหมายต่าง ๆ ได้ ในขณะที่เดียวกัน พ.ร.บ. ใหม่ทั้งสองฉบับนี้ยังได้เพิ่มอำนาจให้กระทรวงศึกษาธิการมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มความเข้มงวดยิ่งขึ้นต่อโรงเรียนจีน และพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ในสมัยต่อมาจะเป็นมาตรการสำคัญของรัฐบาลในการควบคุมโรงเรียนจีนจนถึงระยะสงครามโลกครั้งที่สอง¹²⁰

สรุป การดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาวาชาจีนในรูปแบบต่าง ๆ ของรัฐบาลคณะราษฎรทั้งในด้านการเมือง การปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรการควบคุมการศึกษาต่าง ๆ รัฐบาลได้ดำเนินไปอย่างจริงจังตลอดมา ถึงแม้จะต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดเวลาก็ตาม แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัฐบาลก็ไม่อาจจะประสบผลสำเร็จได้ในเวลาอันรวดเร็วนัก ทั้งนี้เพราะปัญหาเกี่ยวกับชาวจีนเป็นปัญหาที่หมักหมมนานแล้ว แต่การดำเนินนโยบายและการใช้มาตรการเพื่อเพิ่มความเข้มงวดต่อชาวจีนของรัฐบาลชุดนี้ก็มิได้แสวงหาให้รัฐบาลชุดต่อมาของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นบุคคลร่วมรัฐบาลคณะราษฎรตลอดมา ได้มีโอกาสเห็นสภาพความเป็นจริงของปัญหาวาชาจีนในประเทศไทย จึงทำให้รัฐบาลชาตินิยมของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม สามารถดำเนินนโยบายเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนได้สะดวกยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันถึงแม้ในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร

¹¹⁹ รายงานประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 39/2478 วันศุกร์ที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2478, เรื่องสมาคมพาณิชย์จีนยั้งให้เงินบอยคอตสินค้าชาวสยาม, หน้า 14.

¹²⁰ พิชัย รัตนพล, "วิวัฒนาการควบคุมโรงเรียนจีน" (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2512), หน้า 87.

จะเพิ่มมาตรการควบคุมชาวจีนมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา แต่ก็อาจสรุปได้ว่า นโยบาย
 ต่าง ๆ ของรัฐบาลชุดนี้โดยส่วนรวมยังไม่ได้แสดงออกซึ่งความเป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีนอย่าง
 ชัดแจ้งเลย แม่แต่ผู้แทนของรัฐบาลจีนคือ คร. จิว โงว เสียง ซึ่งได้เดินทางเข้ามาเยี่ยม
 ชาวจีนในสมัยนี้ยังยอมรับว่า "รัฐบาลสยามให้ความสมภาพแก่ชาวจีนเป็นอันดี เท่าเทียม
 กับราษฎรของประเทศสยามโดยประการทั้งปวง"¹²¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹²¹หนังสือพิมพ์รายวันไทยใหม่, ฉบับที่ 22 ปีที่ 3, วันพฤหัสบดีที่ 29 ธันวาคม
 พ.ศ. 2475, หน้า 1.